

Den norske islamdebatten
- en undersøkelse av diskursene bak en ødelagt samtale

Eigil Jansen
VID vitenskapelige høyskole
Stavanger

Masteroppgave
Master i Interkulturelt Arbeid

Antall ord: 26605

Dato: 12/8 - 2019

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til rapporten.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

Oppgaven vil undersøke islamdebatten i Norge. Med pressedekningen av drapet på Maren Ueland og Louise Jensager Jespersen som utgangspunkt, vil oppgaven vise at ulike sider i debatten ikke bare har ulikt syn på hva drapene innebærer, men også at det eksisterer to helt adskilte *diskurser*. Menneskene innenfor disse diskursene leser ikke de samme nyhetene, snakker ikke sammen, og opererer med helt ulike definisjoner på «islam».

Oppgaven prøver å forstå bakgrunnen for to motsatte syn på islam, og ser først på tanker og litteratur fra tida like etter den kalde krigen, tanker som kom til å prege amerikansk politikk og sette store, internasjonale militæraksjoner i bevegelse. Oppgaven definerer dette tanke-systemet som *NATO-narrativet*, og forsøker å påvise at de to sidene i islamdebatten er egne diskurser, som har utvikla seg som reaksjoner på/mot innebygde sjølmotsigelser i NATO-narrativet.

Disse to diskursene kaller oppgaven henholdsvis *den skandinaviske akademiske diskursen* og *Eurabiadiskursen*. Første del av oppgaven handler om disse diskursene. Først blir bakgrunnen, kildene og tanke-systemet beskrevet, siden foretas en diskursanalyse av diskursene.

Andre del av oppgaven tar for seg diskursene i debatten, og med reaksjonene på drapet på Ueland/Jespersen som (hoved)eksempel undersøker oppgaven retorikken til de to norske diskursene med eksempler fra politikere, presse, sosiale medier og kommentarfelt.

Tredje del av oppgaven ser på debatten i lys av faglitteratur fra MIKA-studiet, og undersøker hvorvidt det finnes noe felles i de to diskursene, en slags «common ground» der diskursene kan møtes. Er hovedproblemet hvor ulikt islambegrep man operer med, eller finnes det dypere strukturelle problemer med debatten og formatet den foregår i?

Forord

I arbeidet som lærer havner man fra tid til annen i situasjoner der man må løse konflikter mellom elever. I en skolehverdag der elevmassen kommer fra mange ulike nasjoner og har ulike religiøse bakgrunn, handler ikke sjeldent konfliktene om vanskeligheter med kulturmøter.

Noe av det som er spennende med lærerjobben er at man får anledning til å løse konflikter som har mye til felles med de store konfliktene på den internasjonale scenen. I norske skoleklasser på videregående har vi elever fra hele verden, elever med ulike religiøse bakgrunn. Min jobb er å sikre et læringsmiljø med dialog og respekt. Hvordan gjør du det, når én elev er med i Pegida og insisterer på at blasfemi er tillatt i Norge og derfor hører hjemme i enhver diskusjon? Hvordan løser du det, når en annen elev høylytt hevder at klassens åpne homofile burde henges fordi det er Guds vilje?

Vår strategi er å gi plass til ulike syn, men samtidig insistere på å bygge et fellesskap med felles verdigrunnlag og grenser. Du kan hate så mye du vil i stua di, men ikke i klasserommet. Vi kan ikke gjøre hele verden til et klasserom, men kanskje greier vi å bygge noen andre rom, der fellesskapet fungerer på tross av striden og ulikhetene? Denne oppgaven er inspirert av jakten på det rommet.

Takk til Ellen Veia Rosnes og de andre på VID Stavanger for tålmodighet og forståelse for at livssituasjonen som enslig forsørger i arbeid ikke er optimalt kompatibel med framdrift og tidsfrister. On that note, takk til Minken som trofast har lest Kaptein Supertruse mens pappa måtte skrive, og til Gry som har holdt ut med en reisekamerat som vil diskutere transnasjonalisme og ikke legger merke til hvor vakkert det er at sola går ned.

En særlig takk til Signe Aarvik, som har vært en hjelpsom og alltid konstruktiv veileder på en urolig sjø av forsinkelser, hverdagsmotstand og revurderte problemstillinger og strukturer.

Stavanger, august 2019

Innholdsfortegnelse

Sammendrag

Forord

1	INNLEDNING	1
	BAKGRUNNEN FOR VALG AV TEMA	1
	MÅLET MED OPPGAVEN	2
	OM LITTERATUR	5
	OM DISKURSBEGREPET	6
2	DISKURSENE	8
	PREMISSLEVERANDØR 1 - NATO-NARRATIVET	8
	2.1.1 NATO-NARRATIVET ANALYSERT	14
	PREMISSLEVERANDØR 2 - DEN SKANDINAVISKE AKADEMISKE DISKURSEN	21
	2.1.2 DEN SKANDINAVISKE AKADEMISKE DISKURSEN ANALYSERT	31
	PREMISSLEVERANDØR 3 - EURABIADISKURSEN	35
	2.1.3 EURABIADISKURSEN ANALYSERT	42
3	DISKURSENE OG RETORIKKEN - Å ROPE FOR DØVE ØRER	49
	Drapet og tiden etter i lys av den skandinaviske akademiske diskursen	50
	Drapet og tiden etter i lys av Eurabiadiskursen	52
4	ISLAMDEBATTEN SOM INTERKULTURELT FAGFELT	58
	4.1.1 HJEM	58
	4.1.2 BORGER, NASJON OG DIASPORA	60
	4.1.3 DIALOG OG DIGITAL KOMMUNIKASJON	61
	UTENFOR DISKURSENE OG VEIEN VIDERE	64
	Litteraturliste	68

1 INNLEDNING

BAKGRUNNEN FOR VALG AV TEMA

17. desember ble det kjent at marokkansk politi meldte om et drap på to turister i Atlasfjellene. Maren Ueland fra Norge og Louisa Vesterager Jespersen fra Danmark ble funnet drept i teltet sitt. I løpet av romjula ble detaljene rundt drapet kjent. Jentene var voldtatt og hodene deres skåret av. Det dukket opp en video som viste drapsmennene gjennomføre drapet. Både drapet og videoen lignet den typen henrettelser som IS de siste åra har postet på Internett.

Brutale drap på unge mennesker på tur er naturligvis nyhetsstoff i Norge. Drapet ble da også behørig rapportert i alle norske media. Norske og danske politikere uttalte seg om drapene, statsminister Erna Solberg kalte drapet «et brutalt og meningsløst angrep på uskyldige» (nrk.no, 2018)

Interessen rundt drapet var stor i norske media, men det var vanskelig å oppdage noen uenighet om sakens fakta eller rundt hvordan drapet skulle beskrives eller rapporteres. Det var derfor overraskende for meg å bli oppmerksom på hvor annerledes drapene opplevdes og ble forklart av islamkritiske subkulturer på nett.

Over en lengre periode hadde jeg fulgt et par åpne facebookgrupper der nordmenn diskuterte islam. Jeg leste diskusjoner og leste stoffet det ble lenket til i diskusjonene. Gjennom dette arbeidet fikk jeg innsyn i en alternativ beskrivelse av saken; det som for «folk flest» (i alle fall folk flest i *min* omgangskrets) var et meningsløst drap utført av islamske ekstremister, ble i noen subkulturer oppfatta som et slags komplott, der norske myndigheter, norske «mainstream-media» og norske politikere bevisst førte befolkningen bak lyset. Særlig hadde mange følelsen av det eksisterte et komplott knytta til NRK sin manglende vilje til å publisere videoen av drapet.

Terrororganisasjonen IS, grupper med tilknytning til IS eller enkeltpersoner inspirert av IS har hatt for vane å publisere videoer av ugjerningene sine i propagandaøyemed. Dette var også tilfelle med drapet på Ueland og Jespersen. Den videoen sirkulerte på norske sosiale medier i tiden etter drapet. De islamkritiske miljøene jeg studerte meinte at **alle** burde se denne

videoen, og at videoen burde blir vist i sin helhet. Særlig syntes man det var underlig at den ikke ble vist på Dagsrevyen og på nettsidene til andre store norske medier.

Når dette ikke skjedde, oppfatta man det som et bevis på at de kreftene som bestemmer over NRK og media i Norge nekter folket innsyn i hva som er Islams sanne ansikt.

Fra et faglig ståsted, både hos NRK og andre medieplattformer, vil det være utenkelig å vise et uredigert 13 minutters videoopptak av drap og liksending. Av åpenbare årsaker ville man i en tradisjonell redaksjonell vurdering ansett bildene for upassende, støtende og ikke minst totalt uegnet for ungt publikum og andre spesielt sårbare grupper. Nyhetssendingene vi omgir oss med hadde tross alt vært uutholdelige hvis enhver forbrytelse det finnes opptak av skulle avspilles «for det norske folk». Både i voldssaker, drapssaker og sjølsagt også overgrepssaker vil det å kringkaste bevismaterialet til allmennheten være utenkelig.

I romjula 2018 meinte imidlertid deler av det islamkritiske miljøet at videoen og innholdet på den hadde potensiale til å få folket til å våkne opp og forstå hva islam sanne ansikt var. Det knyttet seg en form for håp og optimisme i de islamkritiske miljøene om at denne hendelsen endelig kunne få folk flest til å åpne øynene for hvorfor islamkritiske grupper tenker som de gjør.

Til daglig jobber jeg med undervisning i et miljø der ulike diskurser møtes og brytes, og må på en eller annen måte lage en liten lomme der fundamental uenighet ikke ødelegger for samvær, vennskap og respekt. Kan de teknikkene vi bruker på mikronivå ha relevans også når vi ser på det store bildet? For spørsmålet er vel det samme: hvordan skal vi greie å snakke sammen, når virkelighetsforståelsen er så ulik? Hvordan kan vi diskutere viktige fenomener i samtida vår, når vi ikke kan enes om hvordan vi skal definere dem?

MÅLET MED OPPGAVEN

Denne oppgaven er et forsøk på å undersøke debatten om islam i Norge i dag. Jeg ønsker å vise at den gode dialogen og den saklige debatten har brutt sammen, og jeg prøver å finne årsaker til hvorfor ikke bare ulike syn står så steilt mot hverandre, men hvorfor mangelen på respekt for meningsmotstanderne er så utbredt.

Dekningen av drapet på Ueland og Jespersen viste meg at begrepet «islam» forstås diametralt motsatt i ulike miljøer. Hvert av disse miljøene har sin egen kultur, sine egne

premissleverandører og sine egne skriftlige referanseverk. Disse miljøene er ikke bare løse sammenslutninger av enkeltmennesker, de representerer en kultur, et sett med overleverte forestillinger, innsikter og erfaringer som samtida tolkes gjennom. Gradvis begynte jeg å tro at det kunne være hensiktsmessig å ikke bare se på de ulike sidene av den norske debatten som politiske grupper i Norge, men som kulturer med transnasjonal tilhørighet og internasjonale røtter; jeg ville analysere studere disse grupperingene/miljøene og ytringene deres som *diskurser*. For å få brei oversikt over islambegrepet og oppfatninga av islam som kultur og religion i de ulike miljøene, vil jeg gjøre bruk av et verktøy som kalles «diskursanalyse». Jeg vil gjøre rede for hva diskursanalyse er, hvorfor det finnes og hvordan det brukes.

Jeg har ikke tenkt å gå i detalj rundt drapet på Ueland og Jespersen; det er ikke sjølve drapet som har interesse for denne undersøkelsen, men snarere hvorfor dette drapet oppfattes så ulikt. Jeg tror årsaken til at skillet mellom «main-stream»-oppfatninga av drapene fra den subkulturelle islamkritiske forklaringa på drapene, er at det finnes ulike diskurser med ulike forståelser av hva islam er. Jeg tar derfor utgangspunkt i drapet og tida etter drapet når jeg ser på *retorikken* de ulike diskursene benytter seg av.

Er «islam» en religion som kan ha et liberalt og et konservativt uttrykk, en religion som alle andre, en religion som kan ha en naturlig plass i et demokratisk, vestlig samfunn?

Eller er «islam» et totalitært, ekstremt voldelig tankesett som nødvendigvis vil føre til voldtekt og drap, og som derfor må bekjempes med alle midler, inkludert midler som hittil har vært uakseptable for vestlige demokratier å ta i bruk?

Når definisjonen på begrepet «islam» er såpass ulikt, bryter kommunikasjonen sammen. Uten å kunne forklare kommunikasjonssammenbruddet, kan vi heller ikke adressere det og utbedre kommunikasjonssvikten.

Når et mediehus som NRK og et mediehus som resett.no forstår og forklarer en drapssak så ulikt, og presenterer så diametralt motsatte forklaringer på hva islam er og ikke er, er det interessant å finne de ulike synenes (eller diskursenes) røtter, sjølve idégrunnlaget og forklaringsmodellene som ligger bak.

Hvor ulikt verdigrunnlag har egentlig disse to løst sammensatte gruppene? På overflaten er de uenige om det meste, men kan det tenkes, at hvis vi tar islambegrepet ut av ligningen, at vi

finner to grupper som faktisk er enige om hvilke verdier som bør ligge i botn for et velfungerende samfunn? Undersøkelsen min tar sikte på å identifisere hva forskjellene i verdigrunnlag og virkelighetsforståelse faktisk består i. Hva er det i disse forskjellene som utløser hatet, og hva er det som gjør at det er umulig å stole på hverandres narrativ?

Politisk uenighet kan ofte knyttes til nettopp ulikt narrativ; ulike svar på spørsmål som «hva skjedde», «hvem hadde skylda», «hvordan begynte det» fører til ulike syn på hva som skal være veien videre. For å få oversikt over hva som blir sagt og hvordan det argumenteres i debatten omkring drapene, vil jeg gjøre bruk av retorisk teori som er tilpassa de nye, digitale plattformene der alternativene til mainstreamdiskursen kommer til uttrykk.

For å kunne redegjøre bredt for to svært ulike perspektiv og bakgrunnen for at virkelighetssynet har blitt som det har blitt, vil jeg gjøre en diskursanalyse av tre ulike diskurser.

Den første diskursen har jeg kalt *NATO-narrativet*. Bak Vestens langsiktige strategi i møtet med både islamistisk ekstremisme og muslimske allierte ligger en forståelse av hva islam er og hvordan vi bør forholde oss til islam. Jeg ønsker å vise hvilke tanker som ligger bak den vestlige strategien, og hvordan diskursen inneholder en iboende sjølmotsigelse som har ført til at to andre diskurser har oppstått.

Den ene av disse to diskursene har jeg kalt *den skandinaviske akademiske diskursen*, som både de fleste norske akademikere og journalister tilhører.

Den andre har jeg kalt *Eurabia-diskursen*, en virkelighetsforståelse som er så forskjellig fra de store mediehusenes, at dialog blir vanskelig og forholdet mellom deltagerne av de to diskursene preges av mistro, avsky, mistenkeliggjøring og reinspikka hat.

Hensikten med å sette opp disse tre diskursene er å få en forståelse av ikke bare hva som blir sagt, men hvorfor; å få et bilde av hvilket narrativ og hvilke verdier som ligger bak retorikken.

Mangelen på kommunikasjon mellom ulike grupper et tidstypisk fenomen i vår tid; mange av oss kommuniserer på digitale plattformer der algoritmer fungerer som redaktører, og ved å luke ut det som provoserer oss eller irriterer oss, riskerer vi å miste kjennskap til hva de som er uenige med oss meiner, vi mister synet av det eksisterer en debatt, og nyhetsbildet vi beveger oss i forvitrer til subkulturelle ekkokammer. Små eller store, disse digitale subkulturene kan ha helt andre normer og verdisyn enn det samfunnet subkulturen ellers

opererer i. Teori om *diaspora* og *transnasjonalisme* kan være med på å forklare hva disse digitale subkulturene er, hvorfor de oppstår og hvordan vi skal forholde oss til dem.

Et siste perspektiv har åpna seg under de siste månedene mens jeg har jobba med islamdebatten og diskusjonskulturen i Norge: kanskje er det ikke bare islamdebatten som har brutt sammen, kanskje er det heller snakk om at diskusjonskulturen har endra seg, og at hysteriet og hatet får en stadig større plass i både det redigerte og det uredigerte ordskiftet i Norge? De grove karakteristikkene av meningsmotstanderne som vi kjenner fra islamdebatten er i ferd med å dukke opp i andre debatter, som tilsynelatende ikke skulle dreie seg om like sentrale verdier for mennesket og samfunnet. Drapstrusler og quislingkarakteristikker dukker opp i bompengedebatten, debatter om fotball og i debatt om kommunesammenslåing rundt omkring i landet. Denne oppgaven skal ikke analysere utviklinga av ordskiftet i Norge generelt, men skal man forklare hvorfor islamdebatten bryter sammen, vil det jo være vettugt å ha et våkent øye på om islamdebatten er typisk eller atypisk i så måte.

OM LITTERATUR

Å skulle sette sammen et utvalg av litteratur for å få svar på disse spørsmåla har ikke vært enkelt. Sjølve diskursanalyse-begrepet er ennå forholdsvis lite utbredt, og mange bruker begrepet omtrentlig. Så er nok også begrepet noe vagt, og definisjoner og forklaringer har en tendens til å bli svært lange. Jeg har valgt å bruke Iver B Neumann si bok «Mening, materialitet og makt – En innføring i diskursanalyse» både for å forklare begrepet, avklare hvordan begrepet skal brukes, og som hjelpemiddel for å gjøre en diskursanalyse av islamdebatten i Norge.

Diskursanalyse er et nytt verktøy og et nytt begrep, og jeg vil også bruke mer tradisjonelle verktøy or å få oversikt over retorikken og argumentasjonen i de ulike diskursene. Med Jens E Kjeldsens «Retorikk i vår tid – En innføring i moderne retorisk teori» har jeg ei bok som tar det tradisjonelle begrepsapparatet i klassisk retorikk inn i ei ny tid, og ser på hvordan avsendere søker å påvirke i komplekse retoriske situasjoner langt fra den tradisjonelle talen.

For å få oversikt over de ulike diskursenes ideologiske og teoretiske opphav og inspirasjonskilder har jeg lett bredt i faglitteratur fra både historiefaget og religionshistoriefaget. Å skaffe seg oversikt over hvilke inspirasjonskilder så løselig sammensatte grupper har, er ikke enkelt, og en vil aldri få fullstendig oversikt. Min metode

her er å se hvilke kilder man bruker internt i diskursen, og bruke hyppig nevnte kilder som utgangspunkt for videre søk. De har brakt meg fra internasjonale monumenter som «Clash of the Civilizations» via rikskringkastere som NRK og BBC og nasjonale bestselgere som «Islam – Den 11. landeplage» til kommentarfelt på obskure nettsider. Heller enn å på forhånd sette opp en avklart litteraturliste for analyse av diskursene, har jeg latt meg følge med strømmen, litt som man ofte ender opp med å gjøre når man følger et spor digitalt i den moderne medievirkeligheten.

I oppgavens siste del prøver jeg å løfte blikket over den dysfunksjonelle diskusjonen, og se om vi finner noen overliggende årsaker til at kommunikasjonen har brutt sammen, og kanskje til og med mulige veier ut av uføret. Her har jeg hatt hjelp av et bredt pensum fra MIKA-studiet, men jeg har hatt særlig nytte av litteraturen som forsøker å bygge opp et begrepsapparat for en djupere forståelse enn «oss/dem». Begreper er verktøy, og med nye verktøy åpner det seg nye muligheter. De beste verktøyene har jeg funnet i boka «Diasporas-Concepts, Intersections, Identities» redigert av Kim Knott og Seán McLoughlin, og boka «Transnationalism» av Steven Vertovec.

OM DISKURSBEGREPET

Ordet «diskurs» kommer av det latinske *discursus*, som omtrent betyr samtale. Fram til ca. 1970 brukes ordet omtrent som vi kan bruke «diskusjon» i dag, men utover 70-tallet får begrepet en annen – eller i hvert fall utvida – mening. For når vi diskuterer eller tenker, hvordan kommer vi oss fra et punkt til et annet? Hvordan danner vi mening? Filosofen Michel Foucault var en av pionerene for diskursanalyse, og han meinte at et sett utsagn hadde sin rot i ett sett praksiser, eller at det er praksisen som muliggjør og vedlikeholder utsagn.

Konteksten disse forholdsvis begreptunge setningene bør sees i, er at man i samtida (1960- og 1970-tallet) var i ferd med å utvikle samfunnsvitenskapelige metoder, og Foucault og andre var skeptiske til å etablere faste metoder som man «vedtar» skal gi viten. Enhver teori har metodiske implikasjoner, og vi må være bevisste på og analysere hvordan vi danner mening og sammenhenger. I boka «Mening, materialitet, makt» har Iver Neumann samla et knippe definisjoner, en av de tydeligste er når Fredrik Barth sier at en diskurs er «a process

reflecting a distribution of knowledge, authority, and social relationships, which propel those enrolled in it.» (Neumann, 2001) En slik definisjon er jo temmelig nær definisjonen på «kultur», og begrepene er beslekta. Mens man ofte benytter seg av kulturbegrepet for å studere sosialisering og identitetsdanning, handler diskursanalysen om å studere meningsdanning og hvor vi får (det vi kaller for) kunnskap fra.

Diskursbegrepet brukes av forskjellige folk på forskjellige måter, og det er ofte temmelig vagt og i bevegelse. Likevel har jeg valgt å bruke det i denne oppgaven, fordi det etter mitt syn så godt oppsummerer de komplekse sammenhengene som utgjør «en side» i islamdebatten. Når vi ser at de ulike «sidene» utvikler eget begrepsapparat, egne ord, eget narrativ, så passer det temmelig godt med det kretsen rundt Foucault snakker om:

«A 'discourse' as a particular area of language use may be defined by the institutions to which it relates and by the position from which it comes and which it marks out for the speaker.» (Neumann, 2001)

«Islam» er et perfekt eksempel på at definisjoner skifter med tid og rom, og et perfekt eksempel på at bak definisjoner og syn ligger det komplekse og overleverte virkelighetsforståelser og narrativ. Når vi ikke greier å etablere en fast betydning av det vi skal diskutere – for eksempel «islam» - må vi først studere systemet for «frembringelse av ett sett utsagn og praksiser som, ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstituerende for sine bærere» (Neumann, 2001, s. 18)

2 DISKURSENE

PREMISSLEVERANDØR 1 - NATO-NARRATIVET

Som et bakteppe for både den skandinaviske akademiske diskursen og Eurabia-diskursen ligger det jeg vil kalle for NATO-narrativet. Det er NATO-narrativet de skandinaviske akademikerne reagerer mot og vil avkle. Med NATO-narrativet meiner jeg den forklaringsmodellen som gjør at vi fra slutten av 90-tallet ser at toneangivende vestlige politikere og medier går fra å ha et stort sett positivt syn på islam til at bildet endrer seg til å handle om farlige terrorister, masseødeleggelsesvåpen, kvinneundertrykking, begrensa militære aksjoner i fredstid og full krig mot islamister og fundamentalistiske terrorister. Vi går fra at president Reagan lovpriser mujahedin som «freedom fighters» til at president Bush bomber dem med cruise missiler. Hva har skjedd med den strategiske situasjonen i tidsrommet mellom 1979 og 1999, og hvilke tanker og ideologer er det som har tvunget fram en endring på hvordan vi i Vesten forklarer og forstår islam?

USA og NATO sitt forhold til den muslimske verden har tatt mange ulike former i tida etter andre verdenskrig. Jeg har ikke tenkt å gå inn i en brei analyse av forholdet mellom Vesten og islam her, men litt forenkla er det to internasjonale konflikter som har forma Vestens forhold til muslimske land: Den kalde krigen brakte oss nærmere muslimske ledere, og midtøstenkonflikten skapte avstand.

Det vi kan trekke ut av et overfladisk blick på forholdet mellom Vesten og muslimske ledere i tida fram mot år 2000, er at et regimes forhold til islam spiller liten rolle for hvordan relasjonene til Vesten arter seg. Et regimes bokstavtro tolkning av, og politisk gjennomføring av påbud fra Koranen spiller liten rolle; Vesten har hatt svært gode relasjoner til Saudi-Arabia, og svært dårlige relasjoner til Iran og Libya. På samme vis er et mer moderne og avslappa forhold til religion ingen garanti for bedre relasjon til Vesten; statsledere som Gamal Abdel Nasser og Saddam Hussein har i ulike tidsepoker vært i væpna konflikt med Vesten, mens Sjahan av Iran hele tida sto på god fot med Vesten. «Islam» er ikke den avgjørende faktoren for hvordan relasjonene arter seg.

Under den kalde krigen blomstra det varme forhold mellom flere fundamentalistiske bevegelser og Vesten. Mest kjent er kanskje forholdet mellom USA og de afghanske mujahedin, som spilte en nøkkelrolle i sluttfasen av den kalde krigen. Ifølge John K Cooley var det fransk etterretning som først så muligheten for å bruke heroin som våpen for å vinne den kalde krigen. Dersom Sovjet-Unionen kjørte seg skikkelig fast i Afghanistan, ville det bety en voldsom belastning på både økonomien, moralen og det militære apparatet i Sovjet. Grev Alexandre de Marenches var sjef for fransk etterretning i en årrekke, og hadde god personkjenning med Ronald Reagan. I et møte like etter at Reagan var blitt president, spurte de Marenches:

What do you do with all the drugs seized[...]?» Reagan responded that he didn't know. He supposed they burned them. «That was a mistake,» the frenchman said. «Take all those confiscated drugs and do as the Vietcong did with the US Army in Vietnam. Supply them on the sly, to the Russian soldiers (Cooley, 2000).

Ved å forsyne mujahedin med militært utstyr, og å la dem finansiere sin egen virksomhet ved i hemmelighet å tillate dem å eksportere heroin til USA og Vest-Europa, oppnådde både USA og mujahedin sine mål; å svekke og ødelegge Sovjet-Unionen.

I tillegg til Vestens heilhjerta støtte til mujahedin, er det fristende å bruke litt plass på Salman Rushdie-saken, der vestlige politikere var tydelige på å forsvare ytringsfriheten i møte med krenka muslimer, men for ikke å spore av i en detaljert beskrivelse av historiske hendelser kan vi oppsummere med at i tida før konflikten mellom Vesten og Saddam Hussein, kan Vestens forhold til islam tolkes på to måter; uansett syn på islam i dag, kan man finne historiske eksempler som støtter eget syn dersom man undersøger sluttfasen av den kalde krigen. I eksempelet Afghanistan ser vi **godt samarbeid** mellom Vesten og muslimske (Pakistan) og til dels islamistiske (Mujahedin) krefter. I konflikten med Hizbollah, Iran og palestinske islamister ser vi eksempler på at vestlige verdier og islam møtes i **konfrontasjon**.

Vi skal seinere se at i både den skandinaviske akademiske diskursen og Eurabia-diskursen ser msn på angrepet på World Trade Center som det store skiftet i forholdet til islam. For å skjønne NATO-narrativet er det likevel nødvendig å se litt lenger bak i tid; det store skiftet i relasjonene mellom Vesten og islam kommer i og med konflikten med, og etterhvert krigen mot, Saddam Husseins Irak. Sjøl om konflikten ikke handler om religion, og sjøl om Saddam

Husseins Ba'ath-parti målbevisst har bygd et samfunn der religion og politikk er adskilt, representerer Irak-konflikten og den første gulfkrigen en todelt årsak til det nye synet på islam. Her ligger spiren til den nye konflikten, og spiren til den totale oppløsningen av den velfungerende irakiske sentraladministrasjonen som hadde kontroll i det som senere har blitt kjerneområdene til IS.

For det første, militære styrker fra flere vestlige land brukte Saudi-Arabia som base i operasjon Desert Storm, og store styrker ble stående i Saudi-Arabia etter konflikten. Dette skapte intern uro i Saudi-Arabia, og internasjonale islamistgrupper brukte det amerikanske nærværet som kampsak både mot Vesten og mot Al-Saud-regimet. I 1993 begynte Osama bin Laden å jobbe målbevisst «against both the American military presence in Saudi Arabia and the Gulf, and against the Saudi royal family itself.» (Cooley, 2000)

Amerikanerne var invitert av det saudi-arabiske lederskapet, men nå ble altså lederskapets prestisje utfordra av krefter som meinte at de fremmede bare styrka regimet, og samtidig var en krenkelse mot de hellige stedene i islam: som tradisjonelt har hatt høy prestisje.

Of particular concern to them was the presence of US troops and those of other non-Muslim countries on Saudi soil, a presence that—given the proximity of the two holy cities — they deemed not only an affront to their religion but a situation designed only to protect the regime (britannica.com, 2019)

Vi ser altså at det kort tid etter operasjon Desert Storm etableres en forståelse i de islamistiske miljøene at USA og Vesten er inntrengere på muslimsk jord, og at USA utgjør et slags strategisk hovedproblem, ettersom USA står som garantist både for Israels militære overlegenhet og for Saudi-regimets hegemoni.

For det andre, også i Vesten vokser det fram en forståelse av at islam og de liberale, vestlige demokratiene står i et motsetningsforhold til hverandre. Optimismen i tida etter Sovjetunionens fall førte til nedrustning og nedskalering av militærapparatet i både den tidligere Øst-blokken og i NATO-landene, og den første gulf-krigen viste jo at vestlige og muslimske land kunne ha felles interesser og samarbeide om å gjennomføre dem. Men ikke alle delte denne letta optimismen, gradvis vokste det fram en ny tolkning av situasjonen. Disse nye stemmene hevda at den kalde krigen bare var en parentes, den virkelige konflikten Vesten sto i, var en eldgammel sivilisasjonskonflikt. I denne konflikten var det mindre interessant om en muslim var moderat eller ekstremist, i denne konflikten var ALLE

muslimer et slags nedarva potensielt problem, om ikke nødvendigvis fiender av Vesten, så i alle fall potensielle fiender av Vesten.

Det viktigste dokumentet her, *monumentet* i diskursen, er boka *The Clash of the Civilizations* av Samuel P. Huntington. Idéen om at Vesten sto overfor en sivilisasjonskamp, en ny (og eldgammel) utfordring, ble raskt en del av virkelighetsforståelsen blant «neo-conservatives» i det republikanske partiet i USA. «Samuel P Huntington´s *The Clash of the Civilizations* [...] had an enormous impact on the philosophical and dialectical thinking of contemporary neoconservatives» (Penev, 2009) Dersom Vesten nødvendigvis er – og alltid har vært – i en evigvarende konflikt med islam og Kina, er det ikke da hensiktsmessig å utnytte enhver fordelaktig strategisk situasjon, og smi mens det metaforiske jernet er varmt? Basert på sivilisasjonskonfliktforståelsen utarbeider amerikanske neo-conservatives en langsiktig strategisk plan, Wolfowitz-doktrinen, som tar sikte på å vinne denne sivilisasjonskonflikten, og etablere et varig amerikansk/vestlig hegemoni (Wikipedia, 2019).

Fra midten av 90-tallet ser vi en dobbeltkommunikasjon fra amerikanske politikere, som blir særlig tydelig hos republikanske politikere under Bush jr. fra 2001; tanken om at Vesten står i en tidløs konflikt med islam er lite smart å kommunisere utad så lenge man er helt avhengig av muslimske allierte, og har muslimske innbyggere, soldater og nøkkelpersonell i egne rekker.

Huntington på sin side er veldig tydelig:

Some westerners, including president Bill Clinton, have argued that the West does not have problems with Islam but only with violent Islamist extremists. Fourteen hundred years of history demonstrate otherwise. [...] The twentieth century conflict between liberal democracy and Marxist-Leninism is only a fleeting and superficial historical phenomenon compared to the continuing and deeply conflictual relation between Islam and Christianity (Huntington, 1998)

Så problemet er ikke bare ekstremismen, kilden til konflikten er islam i seg sjøl. Denne måten å tenke på skal vi seinere se har heilhjerta støtte i Eurabiadiskursen, mens ideen om sivilisasjonskonflikt er sett på som kilden til Vestens anstrengte forhold til islam av skandinaviske akademikere. Moderne islamskeptikere vil heilhjerta støtte utsagn som

The underlying problem for the West is not Islamic fundamentalism. It is Islam, a different civilization whose people are convinced of the superiority of their culture and are obsessed with the inferiority of their power. (Huntington, 1998)

Så lenge denne *andre* sivilisasjonen er iboende annerledes enn den vestlige, vil representanter for islam uvegerlig drive målretta arbeid for å styrke sin egen sivilisasjon på bekostning av vestlig innflytelse. Nå ser vi, sier Huntington, at islam reiser seg, vi ser en «resurgency», en vekkelse over hele det muslimske området, også blant muslimer i Vesten. Denne vekkelsen er en trussel:

The Islamic Resurgency is [...] efforts to reinstitute Islamic law in place of western law, the increased use of religious language and symbolism, expansion of Islamic education (manifested in the multiplication of Islamic schools and Islamization of the curricula in regular state schools), increased adherence to Islamic codes of social behavior (e.g. female covering, abstinence from alcohol) and increased participation in religious observances, domination of the opposition to secular governments in Muslim societies by Islamic Groups, and expanding efforts to develop international solidarity among Islamic States and societies (Huntington, 1998)

I og med valget av George W. Bush som president i USA, kommer Wolfowitz og kretsen rundt ham svært nære maktsentrum i Washington, og ideen om sivilisasjonskonflikten gjennomsyrrer amerikansk utenrikspolitikk under Bush. Utfordringa blir da: hvordan skal man kommunisere forholdet til islam utad? Like etter angrepet på World Trade Center holder Bush en tale der han ber det amerikanske folket om tålmodighet, for «this Crusade is gonna take a while» (youtube, 2013)

Dette skjønnte man raskt var en usedvanlig lite smart ting å si; det siste man trengte var at muslimer skulle oppfatte den amerikanske «War on Terror» som et korstog mot islam. Sjøl om Bush kanskje *meinte* at krigen mot terror egentlig var en del av sivilisasjonskonflikten, kunne man ikke si det høyt:

Crusade. I remember a momentary feeling of vertigo at the President's use of that word, the outrageous ineptitude of it. The vertigo lifted, and what I felt then was fear, sensing not ineptitude but exactitude. My thoughts went to the elusive Osama bin Laden, how pleased he must have been, Bush already reading from his script. (Carrol, 2004)

Tanken om korstoget blir ikke kommunisert igjen. Samme dag (17. september 2001) snakker Bush til Islamic Center of Washington og sier at:

«The face of terror is not the true faith of Islam. That's not what Islam is all about. Islam is peace. These terrorists don't represent peace. They represent evil and war.» (The White House - President George W Bush, 2019) I tida etterpå ser vi at Bush-administrasjonen og Bush sjøl bruker enhver anledning til å rette på korstog-fadesen med en ny og revidert islamvennlig retorikk som Huntington ikke ville kjent igjen. Det nye budskapet er at USA respekterer islam og muslimer, men at det er terroristene som ikke respekterer den sanne islam. Da konflikten mellom USA, Taliban, Al Qaida og Irak var på sitt mest intense i 2002, uttalte Bush at: «Islam is a vibrant faith. Millions of our fellow citizens are muslim. We respect the faith. Our enemy does not. Our enemy doesn't follow the great tradition of Islam. They've hijacked a great religion» (The White House - President George W Bush, 2019)

Greier vi å forene disse to motsatte budskapene og oppsummere denne diskursen? NATO-narrativet – når det kommuniseres utad - er at voldelig islamisme er en trussel mot vestlig sivilisasjon. Islam er i seg sjøl fredelig, men det finnes utgrupper som må bekjempes og nøytraliseres. Problemet med dette narrativet er at det ikke holder vann, spør du de kreftene som styrer amerikansk politikk i tida rundt år 2000, og som er pådrivere for militæroperasjoner i Irak, så stemmer altså ikke dette skillet mellom islamisme og islam overens med virkeligheten. Det amerikanske behovet for allierte i den muslimske verden gjør at man må lukke øynene for at ens egne muslimske allierte støtter de samme praksisene som utgjør grunnlaget for fiendskapet til ens muslimske fiender. Når George Bush sier at

this new enemy seeks to destroy our freedom and impose its views. We value life; the terrorists ruthlessly destroy it. We value education, the terrorists do not believe women [...] should leave their homes. We value the right to speak our minds; for the terrorists, free expression can be ground for execution. [...] Our enemy wants to dictate how to

think and worship even to their fellow Muslims (The White House - President George W Bush, 2019)

er det påfallende hvor godt denne beskrivelse av «fienden» også kan være en beskrivelse av den allierte regionale stormakten Saudi-Arabia.

Som vi skal se seinere, avslører både den skandinaviske akademiske diskursen og den islamkritiske Eurabia-diskursen det sjølmotsigende i NATO-narrativets islambegrep, og utvikler hvert sitt syn og hvert sitt ensarta islambegrep.

2.1.1 NATO-NARRATIVET ANALYSERT

Hvordan kan en diskursanalyse av NATO-narrativet da se ut? La oss dele den i tre og se på monumenter, representasjoner og lagdelinga. Jeg vil forklare begrepene litt underveis, slik at vi har dem på plass når vi skal analysere de andre diskursene etter hvert.

Ettersom NATO-narrativet representerer og oppsummerer flere tiår med internasjonal politikk, er dette en diskurs med et enormt kildegrunnlag - taler og avisartikler, møteuttalelser – og å forsøke å gi en dekkende oversikt over kildegrunnlaget vil være meningsløst. Desto viktigere blir det da å finne frem til noen *monumenter*, og som det framgår av forrige del, meiner jeg at Huntingtons «Clash of the civilizations» er monumentet for dem som utformet politikken og planla de militære og politiske strategiene i etterkant av angrepet på World Trade Center.

Å velge Huntingtons bok som monument er ikke problemfritt, man kan veldig lett finne uttalelser fra politikere ute og hjemme som motsier Huntington. Særlig er Huntingtons poeng om at det – i det store sivilisasjonsmøtet - ikke har noen hensikt å skille mellom moderat og aktivistisk, politisk eller voldelig islam motsagt av politiske ledere i valgkamper, internasjonale møter, i FN osv. Når det likevel gir mening å se på «Clash of the Civilizations» som monumentet i diskursen, handler det først og fremst om den påvirkningskraften teksten hadde i tida etter den kalde krigen. Boka grunnlegger på sett og vis en ny diskurs i et politisk klima der Vestens tenkere og politikere forsøker å orientere seg i en verden post kald krig. Politikeres forsikringer om at det egentlig er voldelig islam Vesten er i konflikt med, er nok ofte uttalt, og delvis meint, men ikke desto mindre fikk vi de facto en klar oppfatning i Vesten

på tidlig 90-tall at det som står overfor oss og truer vår sivilisasjon er delvis islam (enten hele islam eller deler av islam) og/eller Kina. Dette tenkte få eller ingen før Huntington; å se på den kalde krigen som et intermeso i den århundrelange konflikten med islam er paradigmeskiftet som ligger bak de militære og diplomatiske konfliktene i både «the war on terror» og islamkritikken i videre form.

Viktig i diskursanalyse er *avgrensning*, å klargjøre og definere hva som er diskursen og hva som er utenfor diskursen. I dette tilfellet vil det være hensiktsmessig å avgrense diskursen i tid, og si at diskursen oppstår i og med monumentet, det vil si fra Huntingtons forelesninger i 1992. Det er lite hensiktsmessig å være like rigid i avgrensingen i innhold, ettersom det innenfor en diskurs som påvirker politikere, strategi og «Realpolitik» alltid vil være meningsforskjeller, og ofte også et ønske om å overkommunisere meningsforskjellene for å markere skille til andre politikere og oppfylle forventninger fra støttespillere og velgergrunnlag. Et viktig hjelpemiddel her er politikerne og lederne sjøl; «fordi de avgrensningene deltagerne i diskursen ønsker å foreta, er en meget viktig del av diskursen selv» (Neumann, 2001, s. 56)» Jeg vil altså ikke automatisk definere et utsagn som utenfor diskursen når kilden tilsynelatende kritiserer Huntingtons manglende vilje til å skille mellom islam og voldelig islamisme. Hvis vi tar utgangspunkt i monumentet og de tiltakene monumentet foreslår eller ser som uunngåelige, vil jeg argumentere for at det er hensiktsmessig å inkludere utsagn fra politikere og andre ledere i NATO-land og land med potensielle – innbilte eller reelle - langsiktige strategiske konflikter med islam eller deler av islam. Ved å ikke avgrense ressursen til land innenfor NATO, får vi med stater som Israel, Australia og resten av «Den Vestlige Sivilisasjonen» eller Vesten. Så lenge stater, medieforetak, personer eller organisasjoner ikke på prinsipielt grunnlag avviser krigføringa eller avviser eller foreslår alternative løsninger, definerer jeg dem som innenfor diskursen. Dette for å få med alle som på ulike vis markerer avstand til monumentet, men som likevel blir med på handlingene som er et resultat av monumentets påvirkning på realpolitikken. På denne måten kan vi definere så ulike aktører som George Bush og Sosialistisk Venstreparti som innafor, Bush sjøl om han understreker forskjellen på islam/voldelig islam, og Sosialistisk Venstreparti som ettersom de ikke motsetter seg de militære operasjonene mellom 2005 og 2013.

Et naturlig neste steg i diskursanalysen av NATO-narrativet er å få oversikt over de *representasjonene* som finnes i diskursen. Med representasjoner menes modeller som brukes for å tolke og forstå hendelser, modeller som allerede er lagret og som medier nye inntrykk.

Representasjoner er ting og fenomener i den tapning de fremstår for oss, altså ikke tingene i seg selv, men tingene silt gjennom det som kommer mellom oss og verden: sproget, kategoriene osv. (Neumann, 2001, s. 33)

Inventaret over representasjonene i NATO-narrativet er naturligvis enormt, og det er lite hensiktsmessig her å liste opp menneskerettighetene, NATO-charteret og alle de andre formelle dokumentene implisitt ligger til grunn når Vestens ledere uttaler seg. Det kan likevel være greit å lage en slags oversikt over de viktigste filtrene opinionsdannerne i Vesten forklarer og forstår verden gjennom, og skal vi sette opp de viktigste, bør vi ta med

- de «vestlige verdiene» vi siler inntrykk og nyheter gjennom. Lista er lang, men sentrale positive (og underforstått udiskutable) verdier i diskursen er demokrati, vitenskap, toleranse, likestilling mellom kjønn, religionsfrihet, trykkefrihet, ytringsfrihet og organisasjonsfrihet.
- det gode liv som politisk mål, eller ideen om at målet er å ha det bra i sitt jordiske liv, minske lidelse, sykdom og undertrykking i den generelle befolkninga, og overlate spørsmål om etterlivet og religiøs moral til enkeltmennesket.
- despotnarrativet, eller fortellinga om og forståelsen av at de lederne i den muslimske verden som utfordrer vestlig hegemoni er gale, onde, løgnaktige, grenseoverskridende brutale og undertrykkende herskere, eksemplifisert ved Gaddafi, Ayatolla Khomeini og Saddam Hussein.
- tanken om at disse lederne og mange mindre grupper av muslimske aktivister utgjør en trussel mot Vesten, og at det i ytterste konsekvens er nødvendig med militære aksjoner for å nøytralisere denne trusselen.
- Verden blir bedre dersom de vestlige verdiene spres, ikke bare blir livet tryggere og bedre for oss som bor i Vesten når vi beseirer fienden, men livet blir også bedre for dem som beseires, det vil si alle dem som endrer sitt verdisett fra islam til vestlige verdier. Ved at landet deres invaderes kan de gå fra undersåtter til borgere, fra undertrykte til frie.
- Fra forrige punkt utledes tanken om «Liberation» – ideen, tanken om at stater som Irak/Iran/Libya/Syria kan frigjøres, at disse samfunnene kan omformes til fungerende

demokratier i etterkant av de militære operasjonene, og at de demokratiske rettighetene borgerne blir gitt i disse landene, nødvendigvis vil føre til framskritt og at vestlige verdier får gjennomslag. Bildet av George Bush som poserer på hangarskip under tittelen «Victory at last» (Newsweek, 2010) er en god illustrasjon på frigjøringsoptimismen, man kjemper altså ikke bare for eget land (eller sivilisasjon), men også innbyggerne i den staten man beseirer, f.eks. den jevne iraker.

Et siste trinn i en grunnleggende diskursanalyse, er å undersøke diskursen lagdeling. Er alle delene av diskursen like bestandige? Og hvor går grensen mellom faktum og representasjon? Hvis vi forholder oss til representasjonen over, ser vi at etterhvert som funnene på bakken viser at Husseins fall i Irak ikke førte til demokrati, stabilitet og mindre undertrykking, blir ideene om Liberation og å spre de vestlige verdiene mindre viktige og mindre kommunisert. De forsvinner ikke, og fortsatt ønsker «hauker» i USA og Israel å – om nødvendig - invadere Iran for å befri det iranske folk fra despotene ved makten. På samme måte som Huntingtons store «islam»-generalisering blir forlatt – eller i det minste ikke kommunisert mer - av strategiske hensyn, lever representasjonene som målbærer hegemoni og militær innsats videre, men man må skrape litt i overflaten for å finne dem. En de mest ihuga neo-konservative haukene i amerikanske politikk, er John Bolton, som «told a rally of the militant anti-Iran Mojahedin-e Khalq group that he sought regime change in Tehran “before 2019.”» (National interest, 2019) Bolton er ingen raring på utsiden av makta, han har vært ambassadør til FN og er nå nasjonal sikkerhetsrådgiver i USA. Likevel ser vi at representasjonen har mistet kraft, den kommuniseres ikke offisielt, og i tilfellet med Boltons uttalelse så vi at «The administration later claimed it didn't seek regime-change.» (National interest, 2019). I motsetning til i naturvitenskap, kan altså representasjoner leve videre sjøl om de ikke lenger hviler på fakta, det foreligger en «treghet» der fakta er «vanskelige, men (som de fleste vet av egen erfaring) ikke umulige å «bortforklare»» (Neumann, 2001, s. 66)

Et problem for alle som gjerne vil at NATO-narrativet skal være gjeldende, er at så mange av representasjonene ikke tåler å bli undersøkt, de har liten tilknytning til faktiske forhold. Tidlig i konflikten mellom NATO og Irak, ser vi at høyt kompetente fagfolk er kritiske til NATO-narrativet og kreftene som styrer utviklinga. I hele utviklinga fra George W Bush blir president, motsetter fagfolk seg Bush-regimets tiltak. General-løytnant (Lt.Gen) Gregory

Newbold motsatte seg invasjonplanene mot Irak av fagmilitære årsaker, «I cant´t tell you how many senior officers said to me: «what in the hell are we doing?»» (Ricks, 2006, s. 40) Wolfowitz og Perle hadde svært optimistiske planer for hvor enkelt det skulle bli å okkupere Irak, og fagmilitære skjønnte raskt at disse ikke holdt mål. Newborn gikk etter hvert av i protest. I tillegg meinte man i overvåkningsorganene at kreftene bak NATO-narrativet tok feil om at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen, tok feil om at Hussein hadde noe med 9/11 å gjøre, og tok feil når de antok at irakerne ville ønske amerikanske styrker velkommen.

Wolfowitz advocacy of attacking Iraq in response to 9/11 stemmed from the same views that later led him to underestimate the strenght of the Iraqi insurgency [...] In both cases, you have this know-it-all who won´t believe the intelligence community, and won´t believe that non state actors can do this much damage (Ricks, 2006, s. 30)

Når CIA konkluderte med at Saddam Hussein *ikke* hadde masseødeleggelsesvåpen, passet det dårlig inn i de neo-konservatives narrativ, og hele Irak-invasjonen sto i fare. Da måtte fakta på bakken vike for representasjonene i diskursen, og vi får systematiske angrep på fagfolk som forteller sannheten. Richard Perle hevda at hans allierte i CIA – sjøl om de var få og ikke høyt på strå – hadde sagt at Irak har masseødeleggelsesvåpen, og uttalte: «let me be blunt about this: the level of incompetence on past performance of the Central Itelligence Agency, in this area, is appalling» (Ricks, 2006, s. 54)

Den som sier det som er sant, men som ikke passer med diskursen, er inkompetent ifølge Perle. Det er fristende å skrive om hvordan denne metoden er i daglig bruk i det nåværende regimet i Washington, ad hominem angrep på alle som forteller en sannhet som ikke passer inn i løgn-narrativet, men vi får la det ligge. Vi kan i det minste slå fast, at dersom vi ser på lagdelinga i NATO-narrativet, er temmelig mye av representasjonsgrunnlaget – i mangel av et mer dekkende diplomatisk uttrykk – sprøyt.

Når «makta» presenterer tøv som fakta, avslører manglende fagkunnskap om militæroperasjoner, logistikk, religion og kultur, økonomi, da tvinger det seg fram nye diskurser. Vi vet at alle NATO-land på ulike vis deltar i eller støtter gigantiske militæroperasjoner som bygger på NATO-narrativet, trilliarder av dollar og tusenvis av menneskeliv går tapt i kriger så kostbare at de truer med å kaste hele den amerikanske middelklassen ned i fattigdom – her snakker vi om en diskurs som har hatt voldsom innflytelse på verdenshistorien, og som har forandra millioner av menneskers liv for alltid.

Ikke desto mindre vil alle som orker å undersøke faktagrunnlaget oppdage at det ikke holder mål. Huntingtons tese er kanskje riktig, den kan man jo sånn sett tro på eller ikke tro på, men representasjonene som er knytta til hva som er smart å gjøre, og hva som vil skje når man gjennomfører, er beviselig helt gale og får tragiske, utilsikta konsekvenser som ødelegger hele regionen.

Dermed stilles kritiske og godt orienterte borgere over for et uhyggelig og tragisk valg; i etterkant av Irak-fiaskoen er det to måter å tolke virkeliggjøringa av NATO-narrativet på:

- enten så politikerne våre bort fra faglig godt funderte motforestillinger fordi de er inkompetente og kunnskapsløse og ikke er i stand til å gjenkjenne og/eller villige til å høre på folk med mer kunnskap enn dem.
- eller så visste politikerne at det de gjorde ville få tragiske konsekvenser, og løy og manipulerte opinionen fra dag én.

Det er en uggen problemstilling, men den er vanskelig å komme unna. Jeg tror den utgjør en viktig faktor når vi senere skal se på uforsonligheten og mangelen på tiltro til meningsmotstandere; fra dag én har sentrale og normalt troverdige aktører servert løgn og tøv. Tony Blair har blitt forsøkt saksøkt for sin medvirkning til at Storbritannia deltok i Irak-krigen (The Guardian, 2017), og Philip Zimbardo, professor emeritus ved Stanford og mannen bak the Stanford Prison Experiment, anklager det amerikanske forsvaret for å ha utsatt en hel generasjon soldater for et system som har brutalisert dem og gjort dem til torturister og mordere, uten å ta noe ansvar for systematiske overgrep. I saken om overgrepene i Abu Ghraib sier Zimbardo at

The prosecutor and judge refused to consider any idea that situational forces could influence individual behavior[...] Added to my distress was the realization that many of the «independent» investigative reports clearly laid the blame for the abuses on the feet of the senior officers and on the dysfunctional or «absentee landlord» leadership (Zimbardo, 2007)

Uten å gå lenger inn i hvor langt fra fakta sentrale representasjoner er, synes jeg det er et viktig poeng at kampen mot islam/terror/Irak/Bin Laden/Taliban er en konflikt som har gjort at Vestens ledere fort kan framstå som (og enkelt framstilles som) enten løgnere og/eller idioter for dem som tilhører andre diskurser. Her snakker vi ikke om konspirasjonsteorier og «fake news» fra folk med folie på hodet og angst for kondensstriper på himmelen, men at

ledende militære fagpersoner, ledende akademikere og jurister anklager lederskapet i Vesten for løgn eller grov «uforstand i tjenesten». Det er ikke hverdagskost.

I lagdelinga ellers ser vi at «de vestlige verdiene» er en stødig del av diskursen, sjøl når kartet ikke helt stemmer med terrenget. Siden 2001 har våre ledere vist seg likere Hussein enn de liker å bli minnet på, avsløring av overvåking, tortur i Abu Ghraib, drap på sivile, invasjon av andre land; ganske store deler av lista med anklager mot Hussein står på Vestens ledes liste også. Dette hindrer ikke at «vestlige verdier» som representasjon fortsatt står sterkt i diskursen. Sammenhengen mellom Vestens invasjon av Irak og følgende av maktvakuumet er underkommunisert i diskursen, det er altså ikke Vestens feil at ISIS/IS kommer til makt i krigsherja områder i Irak, isteden får vi en ny runde med despotnarrativ, bare at i denne runden er forholdet mellom despoten og islam enda tettere enn sist.

Oppsummert kan vi gi denne oversikten over NATO-narrativet:

- viktige medier: statsbærende medier i Europa, store medieforetak i USA
- mulig sosialt felt: bredt felt, fra politisk ledersjikt på internasjonalt nivå og nedover i statsapparat, militære systemer og i uformelle settinger i vestlig opinion.
- Opinionsledere: nasjonale og internasjonale ledere i Vesten, FN, NATO, nasjonale forsvar.
- Omfatter/henvender seg til: primært opinionen og beslutningstakere i Vesten, sekundært ledere og befolkning i allierte stater samt de delene av den globale befolkningen som det går an å nå.

PREMISSLEVERANDØR 2 - DEN SKANDINAVISKE AKADEMISKE DISKURSEN

På samme måte som den NATO-narrativet har sine tenkere, premissleverandører, manifeste, dokumenter og definisjoner, har skandinaviske akademikere fungert som premissleverandører for en måte å forstå islam og problemstillinger rundt migrasjon integrering. Jeg sier «skandinaviske akademikere» og ikke «noen skandinaviske akademikere» her, fordi det er såpass brei enighet i academia om hva som er riktig og hva som er uakseptabelt å påstå og meine.

I Skandinavia har det eksistert et slags «offisielt» syn på innvandring, islam og integrering som det har vært lite debatt rundt i store medieforetak. I Danmark blei dette synet utfordra og til dels forlatt, men i både Norge og Sverige eksisterer det ennå noen «sannheter» om islam og integrering som akademikene har levert premissene til. Noen forskere har naturligvis større gjennomslagskraft enn andre, og noen tekster betyr mer enn andre. Noen tekster «peker seg ut som knute- og forankringspunkter for diskursen» og får status som det Niels Åkerstrøm Andersen kaller «monumenter». (Neumann, 2001)

I tida etter angrepet på World Trade Center var medieoppmerksomheten rundt islamsk fundamentalisme allestedsnærværende. Det vokste fram et nytt post-kald-krig-fiendebilde der islam og islamisme ble satt opp som «vår» naturlige fiende: anti-demokratisk, anti-likestilling, anti-tolerant og ekstremt voldelig. Vi har sett at bak NATO-narrativet lå en tanke om at islam og Vesten på sto i en eldgammel, uunngåelig sivilisasjonskonflikt. Mange skandinaviske akademikere var uenige i denne framstillinga, og mange framstående skandinaviske akademikere så ikke på USA som en garantist for demokratiske, ikke-voldelige, feministiske og tolerante verdier. Flere nestorer i skandinavisk academia var sjølverklærte marxister, andre studerte storpolitikken utfra et feministisk grunnsyn, andre igjen var opptatt av maktstrukturer og makt og avmakt. Ingen av disse utgangspunktene passer særlig godt overens med George Bush eller CNN sin beskrivelse av virkeligheten, og både før og etter angrepet på Irak ble det produsert akademiske tekster som trakk logikken bak NATO-narrativet i tvil. Vi har sett at NATO-narrativet dobbeltkommuniserer: monumentet i diskursen hevder at konflikten står mellom Vesten og HELE islam, men av strategiske og taktiske hensyn kommuniseres et mindre kategorisk både utad, til muslimske allierte, og innad, til egen befolkning i Vesten.

I den skandinavisk akademiske diskursen blir denne dobbeltheten avslørt, og det blir et poeng å få fram at det finnes muslimer som ikke på noen måte innebærer en trussel, og at å se hele islam som én sivilisasjon, og dermed behandle alle muslimer deretter, er intolerant og i strid med de vestlige verdiene.

Ikke alle tekstene i diskursen kjøper «vestlige verdier» som udelt positive, både marxister og feminister ser de vestlige samfunnene som mindre frie enn NATO-diskursen oppfatter dem. Likevel er de vestlige verdiene i seg sjøl en del av den skandinaviske akademiske diskursen; verdier som toleranse, likeverd, likestilling, respekt, religionsfrihet er akseptert som goder i monumentene.

Ett slikt «monument» i Norge, er Thomas Hylland Eriksen's bok «Bak fiendebildet – Islam og verden etter 11. september.» Her forklarer han både hvorfor NATO-narrativet er feil, men også hvordan islam skal håndteres på hjemmebane, hvordan vi skal forholde oss til islam og muslimer her hjemme i Norge. Eriksens argumenter er lette å finne spor av både i debatter i større media og i kommentarfeltdebatter, og boka har fungert som en slags premissleverandør for dem som effektivt vil motsi islamkritikere og/eller NATO-narrativet. Eriksen ble utnevnt professor allerede 33 år gammel, og gjennom hyppig deltagelse i mediedebatter på fjernsyn og radio, spilte han en viktig rolle i å popularisere akademisk tenkning. Eriksen skriver om mye som ikke direkte angår denne oppgaven, men boka «Bak fiendebildet» er et glitrende eksempel på den skandinaviske akademiske diskursen, og Eriksen skriver også om å definere begrepet islam. Et poeng som kan være greit å få avklart før vi ser på Eriksens argumentasjon, er at boka først ble gitt ut i 1995, og at den utgaven jeg bruker her er en revidert utgave som Eriksen gav ut etter angrepet på World Trade Center. Eriksens agenda har altså opprinnelig ikke vært å kritisere fiendebildet av islam etter angrepet 11. september, men å kritisere fiendebildet av islam som vokser fram i Vesten utover 90-tallet. La oss se på noen av det som for vår diskusjons skyld er hovedpunktene i denne boka.

For det første: angrepet på World Trade Center innebar ei ny tid i internasjonal storpolitikk, og denne nye tida avløste 90-tallets positive utvikling. Verden blei tryggere og bedre på 90-tallet, men fra 2001 overtok mørkere krefter makta og definisjonsmakta. Disse kreftene har vi allerede beskrevet i avsnittet om NATO-narrativet, men Eriksen meiner altså at det var angrepet på World Trade Center som var dette tankegodsets gjennombrudd. Eriksen sier:

Selv om 90-tallet var et forvirret tiår, var det preget av en optimistisk usikkerhet. Sagt på en annen måte: For første gang siden 1967 var California nettoeksportør av ideologi. I løpet av en septemberdag i 2001 blir altså dette bildet smadret. Allerede samme kveld innså vi at 90-tallet var blitt til en parentes[...] Ved et slag ble verden kastet ut i en uhyggelig og paranoid tid, en krig uten tydelige frontlinjer[...] med en klar begynnelse, men uten en klar avslutning. (Eriksen, 2002)

Eriksen trekker fram organisasjoner som RAND Corporation og Pentagon, og enkeltpersoner som Dick Cheney som instrumentelle i å endre vårt syn på islam, på hvordan og hvor lenge krig skal føres og på hva USA sin rolle i verden skal være.

For det andre: det er nødvendig at bevisste europeere tar opp og retter til vestlige vrengebilder av islam, men muslimske vrengebilder av Europa er unødvendige å ta opp. Eriksen sier:

Skeptikere vil spontant innvende at det er unødvendig selvpisking å ta opp europeiske vrengebilder av islam uten å ta opp muslimske vrengebilder av Europa. Kritikken av denne typen tyder etter mitt syn på at man undervurderer maktforskjeller i kommunikasjon. [...] Kritikken av muslimsk intoleranse i synet på Vesten gjennomføre mer effektivt av modige muslimske systemkritikere (Eriksen, 2002)

Denne måten å tenke på fører naturligvis til en svært ensidig framstilling av konflikten og konfliktdeltakerne. Når man står fritt til å kritisere den ene parten i en konflikt, men på grunn av «maktforskjeller i kommunikasjon» ikke kan kritisere den andre parten, er det fristende å bruke Eriksens egen metafor: det blir fort «selvpisking» når bare ens egne verdier, syn og handlinger kan kritiseres. Når Eriksens måte å tenke på etterhvert fikk prege store mediehus som NRK og SVT, oppfatta nok mange som ikke var like opptatt av maktforskjeller som Eriksen at mediehusene ga et feilaktig og tendensiøst bilde. Dersom man ikke i utgangspunktet kjøper Eriksens vurdering av forskjellene i maktforholdene som sentrale, vil deknings av konflikten og diskusjonen av islam fort framstå som skeiv og «feig». Opplevelsen av at de store mediehusene ikke var til å stole på, og ikke informerte om hele bildet, har betydd mye for framveksten av de alternative mediene på høyresida.

For det tredje: USA eller i videre forstand «oss», siden vi deltar i krigen på USA si side, er mye likere islamistene enn vi liker å tro. Det er ikke noen kvalitetsforskjell på de to sidenes motiver i konflikten, den ene siden er ikke mer etisk høyverdig eller kjemper for riktigere idealer enn den andre. Jeg vil jo legge til her, at jeg antar at også Eriksen meiner at det er kvalitetsforskjell på Taliban og USA sin menneskerettighetspolitikk, men det er et poeng for Eriksen å argumentere for at forskjellen er mindre enn vi tror, og at begge siden er drevet av irrasjonelle, religiøse beveggrunner. Eriksen sier:

I likhet med Talibans innenrikspolitikk, er USA´s utenrikspolitikk langt på vei idealistisk og styrt minst like mye av en moralsk-religiøs overbevisning som av maktbegjær og kjølige økonomiske kalkyler. Både USA og landets nåværende motstandere stoler på at Gud vil hjelpe dem til seier (Eriksen, 2002)

Eriksen meiner, at så lenge Bush brukte ordet «korstog» om militæraksjonene mot Afghanistan og Irak, har vi ikke da den samme verdimesige begrunnelsen for konflikten som Taliban/Bin Laden, som bruker begrepet «jihad»?

For det fjerde: begrepene vi bruker for å forstå konflikten er for vage og for upresise. Det finnes mange typer islam, og de moderate stemmene innen islam er nøkkelen til fredelig sameksistens.

Hvis Malaysias moderate variant av islam hadde fått en plass i solen, ville færre malayer ha sett opp til Osama, og flere i Vesten ville ha oppdaget likhetene mellom de tre store religionene[...] (Eriksen, 2002)

Hvis vi greier å se bak Eriksens nesten naive optimisme her, finner vi en vilje til å kritisere det bakenforliggende begrepsapparatet som hele NATO-narrativet hviler på: Vesten er ikke bare Vesten, og islam er ikke bare islam. Hvis vi tør å kritisere at Taliban er «islam», og at fredelig, likestilt toleranse er «Vesten», vil vi se at Vesten og Islam er mye likere enn NATO-narrativet fremstiller oss som. Det er «heldigvis mange som ennå ikke har gitt opp å bemerke absurditeten i å slå indonesiske risbønder i hartkorn med tyrkiske kjøpmenn under den fordummende vignetten «islam»» (Eriksen, 2002)

Kritikken av begrepene er interessant for oss av to grunner. For det første, Eriksen meiner at disse grove kategoriene er nødvendige for å (mis)forstå konflikten som en sivilisasjonskonflikt. Hvis ideen om sivilisasjonskonflikt får slå rot, vil det føre til eskalering

av volden på begge sider, ikke bare antagelig, men «uvegerlig», ifølge Eriksen. (Eriksen, 2002) Motstanderens argumentasjon og narrativ bygger ifølge Eriksen på absurditeter, grunnleggende bevisste eller ubevisste feiltolkninger av virkeligheten, og en dumskap som enkelt kan rettes opp dersom man er villig til å sette seg ordentlig inn i sakskomplekset. Dette synet på meningsmotstanderen skal vi se at vi finner igjen i islamkritikernes diskurs.

Til slutt: Eriksen trekker også inn synet på innvandring i sakskomplekset, og gjør også innvandringsspørsmålet til en del av diskursen. Han bruker sterke ord for å ikke bare hevde sitt syn, men også for å avblåse diskusjonen, og fullstendig diskreditere eventuelle andre syn enn Eriksens eget. Han sier at

motstanden mot «fjernkulturell» innvandring til Vesten er en skamlett på linje med den vitenskapelige rasismen og den tidligere institusjonaliserte diskrimineringen av ikke-hvite i USA (Eriksen, 2002).

Det er jo ikke akkurat et godt utgangspunkt for en saklig debatt om innvandringa sitt framtidige omfang og gjennomføring. I tillegg til å representere en av historiens store skamletter, er innvandringsmotstandernes argumentasjon også meningsløs og hysterisk. Eriksen sier at

de tellekyndige blant de høyre-autoritære har i løpet av de siste årene oppdaget Excel, og regner seg sjokkert fram til at etniske nordmenn vil være i mindretall om et par generasjoner. Demografiske fram- og tilbakeskrivninger kan brukes til mye rart, som den gangen Kjell Aukrust beviste at vikingene var 28 cm. høye. (Eriksen, 2002)

Underteksten her er at bare noen av meningsmotstanderne er tellekyndige, og at konklusjonene deres ikke bare er feilaktige, men ikke engang verdt å imøtegå. Denne uviljen til å ta inn over seg, eller i det minste saklig diskutere, fakta eller tallmateriale som presenteres av motstanderen er et annet trekk som Eriksen har til felles med sine meningsmotstandere.

Et av Eriksens hovedpoeng er svært tydelige når det offisielle Norge kommuniserer, nemlig at det er så store forskjeller innad i islam, at det ikke gir mening å snakke om islam som én størrelse eller sivilisasjon. Dette poenget kan populariseres og konkretiseres på to måter: den ene er å vise hvor positiv islam kan være, den andre er å vise hvor destruktivt, irrasjonelt og hatefullt det er å behandle muslimer som en ensarta gruppe. Det finnes mange eksempler på

håndbøker, pamfletter, informasjonskampanjer og lærebøker som formidler dette poenget. Jeg har valgt ut to eksempler som er typiske eksempler på aktører i den skandinaviske akademiske diskursen, og hvert eksempel er utgitt fra en semi-offisiell, statsstøtta aktør i debatten.

Boka «Islamsk humanisme» fra 2016 er et eksempel på den første måten. Boka er gitt ut av Moment forlag, som er et underbruk av tenketanken Minotenk, leda av Linda Noor, som også er bidragsyter i boka. Som vi skal se seinere, er Minotenk og kretsen rundt Linda Noor blant de kreftene som virkelig får islamskskeptikerne i Norge til å hisse seg opp. 9 av 12 styremedlemmer er kvinner, og et sentralt poeng i Linda Noor sin kommunikasjon er at det er rom for feminisme i islam, og at islam ikke i seg sjøl representerer noen av de gammeldagse og undertrykkende praksisene som er synlige i den muslimske verden og muslimske miljøer i Norge. Boka «Islamsk humanisme» forsøker å vise at Koranen ikke er kilde til noen av disse praksisene, og at «sann» islam, tolka utenfor patriarkatet er human og feministisk.

Boka starter med et forord og en leserveiledning. Det framgår ikke hvem som har skrevet disse tekstene, men siden Linda Noor og Ellen Reiss er oppgitt som redaktører av boka, er det naturlig å tro at det er én av dem eller begge som har skrevet innledningene. Her legges premisset for boka, for å oppnå større aksept for islam og større forståelse for hva islam kan være, må man omdefinere hva «islam» egentlig er:

[...] det eksisterer utvilsomt en rekke utfordringer knyttet til tolkninger og praksiser av islam, tolkninger som kolliderer med universelle menneskerettigheter og grunnleggende demokratiske prinsipper. Men det finnes tradisjoner og bevegelser innen den muslimske verden som har en islamforståelse forent med moderne verdier knyttet til humanisme, menneskerettigheter og rettsstaten. Disse ønsker vi å løfte frem. Det handler om definisjonsmakt. (Noor, 2016)

De ulike bidragsyterne bruker ulike verktøy for å få fram dette retoriske poenget. Farhan Shah peker på historien når han kritiserer «stereotypiske og ensidige forestillinger om muslimer og islam. Han sier at «Slike tolkninger er ofte ahistoriske og forenklete, (Shah, 2016) det er altså mangel på kunnskap som er bakgrunnen for de unøyaktige og feilaktige definisjonene av islam. Når islam noen ganger kan se ut som om den er knytta til despotiske og autoritære regimer og kulturer, henger det sammen med at «[...] selvom islam er en humanistisk religion, er det dessverre ikke alltid samsvar mellom liv og lære.» (Shah, 2016)

Islam er et godt egna verktøy når man skal skape et moderne, inkluderende samfunn. Men «Vi må få fram at det har eksistert og fortsatt eksisterer en islamsk humanisme. Her må vi sile ut mylderet av uislamske praksiser og holdninger som gjennom tidens løp har blitt inkorporert i islam (Shah, 2016)» Shah sier ikke noe om hvem som skal gjøre denne utsilinga, eller hvordan han vil sikre at det er humanistene som ender opp med definisjonsmakta når de «uislamske holdningene» skal defineres, men han avslutter med at han har sitt «[...] inderlige håp om at vi [...] viser at det islamske budskapet er en altomfattende, kompromissløs respekt for mennesket» (Shah, 2016)

Boka gir også en lingvistisk forklaring på hvordan islam har endt opp som kvinneundertrykkende. Det er patriarkatet som er problemet, ikke islam. Sjøl det omstridte koranverset om konebanking rakner da Asma Barlas innser at «det arabiske ordet for å slå (*daraba*) også kan ha flere betydninger, blant annet å skille» (Barlas, 2016)

Noor skriver sjøl om radikaliserings av ungdom, og kommer med en definisjon som kan være nyttig å ta med seg videre. Islam er i sin natur tolerant, menneskekjærlig og frigjørende, de voldelige tendensene i islam kaller Noor for «den salafi-jihadiske ideologien». Jo mer kunnskap ungdom har om islam, jo mindre sjanse er det for at de blir rekruttert til denne ideologien, og påstanden om at årsaken til terror og islam er å finne i sjølve islam, faller på sin gen urimelighet, ettersom «de aller fleste ofrene for islamistisk terror er muslimer selv» (Noor, 2016, s. 135) En egentlig logisk sammenheng finnes sjølsagt ikke her, men kanskje vil Noor vise at den voldelige islamismen ikke utelukkende er et problem for Vesten?

Noor oppsummerer med en oppfordring og et ønske:

I vår del av verden [...] fører de grusomme voldshandlingene til splittelse og polarisering i befolkningen. Da er det avgjørende å huske at på samme måte som fellesskap er jihadistenes fremste styrke, er det også vårt samfunns sterkeste kort. Mer demokrati og mer humanisme er på sikt det mest effektive våpenet mot alle former for ekstremisme. (Noor, 2016, s. 141)

Disse tekstene fungerer godt innenfor diskursen, men vil i mindre grad fungere utenfor, og avfeies hos islamskeptikere, kanskje først og fremst fordi ingen av forfatterne snakker om hvor forsvinnende liten del av muslimer som deler forfatterens tolkning av Koranen. Det pågår en spennende diskusjon i Storbritannia om hvordan man skal forholde seg til typisk konservativ (men ikke-voldelig) islam. Kan denne store majoriteten være en alliert i kampen

mot radikalisering og ekstremisme, eller er «socially conservative Islam [...] a gateway to violent Islam, and the two things must be fought with equal determination» ((pseudonym), 2015)

«Islamsk humanisme» viser tydelig at den islamske humanismen finnes, men går temmelig langt i å overdrive betydningen og påvirkningskraften til denne måten å tolke islam på.

Den andre veien til å vise hvor galt det er å håndtere islam som én størrelse, er å vise hvor generaliserende, fordomsfullt og noen ganger rasistisk det er å behandle ulike mennesker likt utelukkende fordi de er muslimer. Hvis man kan knytte et syn på islam til diskriminering har man vunnet en retorisk (og antagelig juridisk) seier; den norske grunnlover sier jo at «direkte og indirekte diskriminering på grunn av [...] religion eller livssyn er forbudt.» I boka «hva er rasisme» har Sindre Bangstad og Cora Alexa Døving et kapittel om «islamofobi». Her ligger det jo et annet retorisk poeng å score, dersom man kan vise at et syn er sykkelig, har man kommet et godt stykke på vei mot å tilbakevise det og diskreditere tilhengerne. (Døving, 2015)

Boka definerer islamofobi som en type essensialiseringer som er satt sammen til et idésystem som utgjør argumenter for at muslimer er farlige, og gir eksempler på hvordan disse essensialiseringene og generaliseringene arter seg, for eksempel «muslimer *er* mot demokrati, de *er* fanatiske, de misliker individuell frihet, de *er* kvinneundertrykkende, de vil ikke integrere seg og de *er* brutale.» (Døving, 2015, s. 93). En slik måte å generalisere på er ikke bare uheldig for dem som tenker feil, men fordommene mot islam kan også bidra til et konformitetspress hos muslimene sjøl. Islamofobien kan også gjøre at konstruktiv islamkritikk drukner i hat og usakligheter, og islamofobibegrepet bør ikke brukes i utide. Hvis ikke «åpner man for at enhver kritikk av menneskerettsstridige praksiser [...] blir stigmatisert.» (Døving, 2015)

Hvordan kan vi skille mellom kritikk av islam og islamofobi, hvor går grensen mellom religionskritikk og rasisme? På samme måte som antisemittismen ikke er tydelig på hva som er religion, kultur eller genetikk, er også islamofobien upresis og generaliserende. Boka setter opp en rekke punkter; dersom islam beskrives som

«- monolittisk og statisk

- underlegen Vesten, barbarisk, irrasjonell, primitiv og sexistisk
- en politisk religion som er en trussel i form av å være voldelig
- en manipulerende ideologi som brukes av individer for å skaffe seg kontroll
- en religion som kan handle i seg selv (islam har ikke rent mel i posen, islam ønsker underleggelse osv.)» (Døving, 2015)

er det tale om islamofobi. Vi ser at det vil være umulig for et enkeltmenneske eller organisasjon å forsvare seg mot disse punktene; dersom det på forhånd er avgjort at islam er sexistisk, er det ingenting man som muslim kan gjør for å rette på inntrykket. Uansett hvor lite voldelig eller kontrollerende man er, greier man ikke å rette opp inntrykket av religionen.

Det er fristende å diskutere Bangstad/Døvigs liste her, for sjøl om den nok beskriver typiske trekk ved islamofob måte å tenke på, er den ikke atypisk for normal religionskritikk, religionskritikk som når den gjelder andre grupper enn islam vil være akseptert og absolutt ikke ansett for å være problematisk, rasistisk eller sykelig. For å være tydelig på hva jeg mener her: Bangstad/Døvig sier at dersom en religionskritiker insisterer på at punktene gjelder på individnivå, at «alle muslimer er», bruker man punktene til å rettferdiggjøre diskriminering av hver enkelt muslim. Det er et godt poeng. Men bytter vi ut «islam» med «scientologi», «satanisme» eller «Jehovas Vitner», vil vi se at å definere hele trossamfunn som problematiske eller inkompatible med norsk rettspraksis og moderne menneskerettigheter ikke er verken uvanlig eller ansett som rasistisk.

Vi må altså ha to tanker i hodet på en gang, vi må tillate religionskritikk, men vokte oss for å ta generaliseringen så langt at vi diskriminerer enkeltmennesker. I tillegg må vi vokte oss for å bruke begrepet «islam» og tro og praksis som ofte bare gjelder små grupper «islamister», mens «for islamofober er det først og fremst radikal islamisme som anses som karakteristisk for islam» (Døving, 2015).

De tre tekstene vi har sett på i den skandinaviske akademiske diskursen er ikke like, men de har til felles at de ønsker å rette opp i feiloppfatninger hos meningsmotstandere. Eriksens tekst trekker NATO-narrativet i tvil, og hevder at tanken på en sivilisasjonskonflikt uvegerlig vil føre til mer vold. Noor/Reiss sin tekstsamling trekker fram alternative – riktignok marginale – men moderne og feministiske forståelser av islam, og gir på den måte en justering det bildet av islam som er farga av regimene i Arabia og de konservative muslimene i Europa. Døving og Bangstad beskriver hvor grensen går mellom religionskritikk og rasisme, og viser tydelig at mange i den norske islamdebatten krysser denne grensa.

Den skandinaviske akademiske diskursen kjøper ikke uten videre at forbrytelser begått av muslimer er et uttrykk for islam, og når forholdene i Marseille eller Malmø blir verre, så tar islamskeptikerne feil når de skylder på islam som årsak til tilstandene. Problemet er økonomisk ulikhet og rasisme, utfordringer knytta til radikaliserings løser man ikke med straff og overvåking radikaliserings og kulturelle forskjeller. «While the state authorities have cast `Islamic fundamentalism´ as a security issue to be cracked down on by all means, critical voices in academia [...] have called for a more holistic understanding [...] arguing that radicalization is due to marginalization and lack of integration[...] the solution therefore being to assist these groups with education and jobs» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 98)

Et siste viktig poeng med den skandinaviske akademiske diskursen, er at den nekter å bli med på å frykte islam, nekter å se på innvandrernes religiøsitet som en trussel mot «det norske». Dette kan ha flere grunner.

For det første, det er godt kjent at «Upon settling in a new environment, immigrants often soon set about collectively organizing themselves for purposes of religious worship.» (Vertovec, 2009, s. 137) Det hadde vært en historisk anomali dersom akkurat «våre» innvandrere ikke skulle samle seg rundt religion når den nye identiteten skulle bygges. Så lenge en stor andel av muslimene er første generasjons innvandrere fra muslimske land, vil det være meningsløst å forvente noe annet enn de samler seg rundt gudsdyrkelsen. Når vi i tillegg vet at islam har både religiøst, politisk, juridisk, kulturelt og økonomisk innhold, blir islam et naturlig samlingspunkt. Studier av migrantadfærd viser til «a wide panoply of social, cultural, political and economic cross-border relations that emerge, both wittingly and unwittingly from migrants´drive to maintain and reproduce their social milieu of origin from afar (Knott & McLoughlin, 2010, s. 37)»

For det andre ligger sjølve det å tillate og tolerere annen religiøsitet som en grunnverdi i den skandinaviske akademiske diskursen. For det tredje må vi se på tradisjonen med å identifisere seg med eller fokusere på «de svake», undertrykkede som havner i utenforskap, som kjennetegner blant annet både den marxistiske akademiske tradisjonen og de interkulturelle studiene.

Et fjerde poeng, er at måten vi organiserer integreringsprosessen på, vil ha betydning for i hvilken grad migrantene ønsker å integreres. Gerd Baumann skiller mellom to prosesser, å

integreres i og å integreres med. «`Integration into´ means submitting to a predefined whole: you fit in, or you go home, since this nation could gladly remain without you. `Integration with´ would be a dialogic process of mutual adjustment between hegemonics and diasporics» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 47) Hvis migrantene ikke lar seg integrere, er det altså ikke nødvendigvis migrantenes «feil», og strenge regler og trusler om straff kan virke mot sin hensikt.

For det femte, det internasjonale aspektet ved islam kan virke skremmende for noen, og frykten for at muslimens egentlige tilhørighet er islam, og ikke nasjonen, er en viktig drivkraft i islamskepsisen. I den skandinaviske akademiske diskursen er ikke dette et problem, for både diasporaer og andre kulturer og grupper er *translokale*, nasjonalstaten har blitt «displaced as the exclusive mediator of connectivity» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 93). Paradoksalt nok må man vel også kunne si at islamskeptikerne også er translokale; på samme måte som en landsby i Bangladesh kan være nærmere knytta til Bradford enn nabobyen i Bangladesh, kan en islamskeptiker være totalt isolert i sitt nærmiljø, men ha daglig sosial omgang med folk i andre deler av verden. Fra et akademisk ståsted blir det rart å skulle frykte nettopp islams translokalitet, når translokalitet er et kjennetegn for så mange ulike politiske og religiøse uttrykk.

2.1.2 DEN SKANDINAVISKE AKADEMISKE DISKURSEN ANALYSERT

For å forklare innholdet i diskursen har jeg i foregående deler av oppgaven tatt utgangspunkt i Hylland Eriksens bok «Bak fiendebildet – Islam og verden etter 11. september». Å kalle Hylland Eriksens «Bak fiendebildet» for et *monument* er likevel å overdrive, det finnes – så vidt jeg kan se – ikke noe enkeltdokument som fungerer som premissleverandør for hele den skandinaviske akademiske diskursen. Snarere er det mengden av dokumenter og konsensusen mellom akademikerne som utgjør tyngdepunktet i diskursen. Diskursen oppstår vel også som en reaksjon på sjølmotsigelser, feilinformasjon og kunnskapsløshet i NATO-narrativet. Bak den offisielle linja og politikernes forsikringer har det hele tiden ligget kunnskapsbasert kritikk av NATO-narrativet: nei, Irak har ikke masseødeleggelsesvåpen, nei, Saddam Hussein

var ikke involvert i angrepet på World Trade Center (New Yorker, 2003) og det lar seg ikke gjøre å okkupere og demokratisere Irak med 50 000 soldater. Den linja som Wolfowitz og Perle tvinger gjennom bygger på representasjoner som ikke er fakta, og enten man foretar en diskursanalyse, en retorisk analyse eller bare har kunnskap om islam eller regionen der konflikten står, greier man enkelt å identifisere svakhetene i NATO-narrativet og argumentasjonen til dem som forfekter diskursen.

Det kan nok finnes monumenter i mindre miljøer som inngår i diskursen, men i motsetning til det paradigmeskiftet som Huntingtons bok medfører, finner vi ikke ei enkelt bok eller én enkelt forfatter med tilsvarende påvirkningskraft i den akademiske diskursen. Dette henger naturligvis også sammen med akademias natur; man er gjerne ekspert på ett avgrensa område, og uttaler seg om sitt eget avgrensa fagfelt, mens Huntington skriver på et svært vidt makronivå, både i forhold til kronologi og over flere fagfelt.

Å avgrense diskursen er heller ikke enkelt, mange av kildene jeg viser til her er jo ikke skrevet av skandinaver, og tankegodset har også prega land som Tyskland, Canada og New Zealand. Jeg inkluderer mer enn gjerne disse akademikerne og arbeidet deres i den skandinaviske akademiske diskursen. Når jeg likevel meiner at skandinaviske forhold er spesielle, handler det om at disse andre landene har andre beveggrunner for sin liberale og akademisk begrunna holdning til migranter og islam. Den tyske antirasismen og gjestfriheten henger sammen med arven etter andre verdenskrig, og Canada og New Zealand er jo styrt av folk som sjøl var migranter for det som i historisk perspektiv er et øyeblikk siden. I tillegg har jeg konsentrert meg om skandinaviske forhold fordi det er dem jeg kjenner best.

Representasjonene i diskursen er enklere å få øye på. Vi ser at kritikken mot NATO-narrativet er det som forener og egentlig utgjør diskursen. Setter vi opp en oversikt over de viktigste representasjonene, kan et forslag til inventarliste se slik ut:

- ideen om en sivilisasjonskonflikt er skadelig og potensielt sjølbekreftende. Jo mer vi tror at f.eks. islam er dømt til å stå i et motsetningsforhold til oss, jo mer nærmer vi oss en situasjon der det faktisk er tilfelle.
- militære aksjoner virker mot sin hensikt, i det de radikaliserer de beseira, øker hatet mot Vesten og bekrefter propagandaen til militante islamister.
- Islam er en fredelig religion som gir mening og moral til over en milliard mennesker.

- det finnes riktignok muslimer som ønsker konflikt med Vesten, men Vesten styres jo av folk som ønsker konflikt med islam, så vi har ingen rett til å sette oss til doms over jihad-tanken med mindre vi også innser at våre militære operasjoner framstår som (eller ER) korstog. Det gir ikke mening å snakke om «oss» som de «gode» og NATO´s fiender som «de onde».
- gitt at muslimske subkulturer i Vesten får utvikle seg med respekt og støtte, og gitt at medlemmene opplever toleranse og respekt, vil de humanistiske sidene ved islam få proporsjonalt bedre muligheter til å utvikle seg og dominere de islamske miljøene. Dersom vi fokuserer på de negative aspektene med islam og går i konflikt med muslimer som «de andre», vil de negative sidene få bedre forutsetninger.
- i og med at det finnes millioner av muslimer i Vesten, og at moralske prinsipper tilsier at vi skal ta imot flere muslimer i åra framover, trenger vi en politikk både nasjonal og internasjonalt som legger vekt på det vi har felles, og skaper en offentlighet som også muslimer kan bli en del av. Det fordrer respekt og toleranse.
- det som NATO-narrativet beskriver som despoter, er ledere eller regimer som er resultater av undertrykking fra vestlig støtta makt. Ayathollaene i Iran kommer til makta fordi det vestlig støtta shah-regimet er undertrykkende, palestinsk terror er et resultat av israelske overgrep, Taliban er et resultat av at USA har pumpa penger inn i Afghanistan via pakistansk etterretning.
- når en ugjerning begås av en muslim, kan man ikke nødvendigvis si at «islam» er årsaken til ugjerningen. Sosiale forhold, fattigdom og rasisme er i større grad enn religion utløsende og forklarende faktorer.

Diskursen framstår som robust og stabil, sjøl om framstillinga av islam som grunnleggende fredelig sjølsagt er sårbar. Under perioder med særlig fokus på jihad og terror i media er ei slik framstilling mindre gangbar, men ikke mindre kommunisert. Som vi ser i Noor og Reiss´ bok «Islamsk humanisme» er det i etterkant av et terrorangrep alltid mulig å hevde at de muslimske gjerningsmennene- og kvinnes overbevisning ikke er islam, eller i alle fall en feiltolkning av islam. Nyhetssaker som viser større grupper og staters islamske praksis vil mer effektivt true denne representasjonen; et eksempel er blasfemisaken mot Asia Bibi eller kvinnes stilling i Arabia viser tydelig hvor stor avstand det er mellom innflytelsesrike hovedlinjer i moderne islam og vestlig rettferdighetssans.

De uoverstigelige forskjellene mellom den skandinaviske akademiske diskursen og Eurabiadiskursen ligger i hvilke intensjoner og mål man tillegger islam. Som vi seinere skal se i Hege Storhaug si bok, forklarer hun urolighetene i Marseille med at gjerningsmennene er muslimer, og Pakistans forfall med islam. I den skandinaviske akademiske diskursen aksepterer man ikke islam som den avgjørende faktoren; her nærmer vi oss den mest *bestandige* representasjonen i diskursen. Ulike akademikere har ulike alternative forklaringsmodeller; noen vil ut fra et feministisk perspektiv vektlegge kjønnsperspektivet og forklare volden med den patriarkalske strukturen, andre vil ut fra et marxistisk perspektiv forklare volden som et resultat av økonomisk undertrykking og rasisme, andre igjen vil ta utgangspunkt i den israelske maktbruken og det de ser som en generell undertrykkelse av islam i verden.

Oppsummert kan vi gi denne oversikten over den skandinaviske akademiske diskursen:

- Viktige medier: fagbøker, akademiske publikasjoner, mindre – men prestisjerike – medier som «Morgenbladet» i Norge og «New Yorker», i tillegg til alternative nyhetskilder med religiøst eller politisk slagside som Al Jazeera eller Klassekampen.
- Mulig sosialt felt: academia, muslimske miljø, politiske miljø på venstresida.
- Opinionsledere: Ingen ledere på internasjonalt nivå, men noen stemmer har definitivt høyere prestisje enn andre. Noam Chomsky har gjort et levebrød av å avsløre forskjellene mellom liv og lære i amerikansk politikk både i den kalde krigen og mot den tredje verden, Mark Curtis gjør det samme med britisk politikk.
- Omfatter/henvender seg til: akademikere, folk med kunnskap nok til å se svakhetene i NATO-narrativet, muslimer og andre med positiv erfaring med islam/muslimer, anti-amerikanske krefter og andre på venstresida i vestlig politikk.

Hva er det som gjør at en diskurs nekter å akseptere disse tankene som gangbare og riktige? Det finnes en diskurs i den norske islamdebatten som – med en rekke ulike ideologiske og religiøse forestillinger som bakgrunn – ser ALLE former for islam som dypt problematiske, ofte så problematiske at det ikke er ønskelig at en eneste muslim skal få være bosatt i Norge. Viljen til sterke politiske inngrep i folks hverdag, endring av den norske grunnloven og til og med massedrap kommer til uttrykk i debattfora, alternative nyhetskilder og i kommentarfelt. Før å få oversikt over disse tenkemåtene må vi

undersøke en diskurs har fått en større plass i norsk offentlighet de siste åra, og som har gått fra å være avgrensa til små miljøer i ytterkanten av norsk politikk, til at både regjeringsmedlemmer og den amerikanske presidenten dukker opp og ytrer seg midt i diskursen.

PREMISSLEVERANDØR 3 - EURABIADISKURSEN

For hva om islam i sin natur er destruktiv og voldelig? Hva om å utsette seg for kontakt med islam innebærer skade, både på individ- og samfunnsnivå? Begrepet islamofobi er jo absurd dersom islam i seg sjøl er skadelig, vi bruker ikke ordet «voldsfobi» dersom noen bekjemper vold, og vi snakker jo ikke om at en onkolog har kreftofobi. Noen tolker samtida vår slik at sivilisasjonskampen allerede er i gang, og at politikerne våre – de som skulle ledet oss i kampen – er forblinda. Det vi i Vesten foretar oss de neste tjue åra vil avgjøre om demokratiet og kulturen vil overleve, har den norske måten å leve på ei framtid, eller

kan vi vente oss noe helt annet i årene som kommer: At med islams fremvekst i Norge er en totalitær ideologi med fremtredende antimoderne trekk i ferd med å sette avgjørende fotavtrykk i samfunnet vårt? At vi står overfor et brudd med utviklingen det norske samfunnet har gjennomlevd siden reformasjonen og opplysningstiden: Vender vi tilbake til et Norge med trekk fra vår egen middelalder – preget av religiøst diktatur og kvinneundertrykking, fravær av demokrati, sterke skiller mellom folk og styresmakt, dype voldelige konflikter (Storhaug, 2015, s. 13)

der vil vil se «Muhammeds Medina-islam dominere. Lenge. (Storhaug, 2015, s. 332)» ?

Denne diskursen består av mange forskjellige grupper og krefter. Vi ser hele spekteret fra tradisjonelle religionskritikere, satirikere og ytringsfrihetsforkjempere, via temmelig moderate politikere som bruker islamkritikk som et populistisk virkemiddel, til rabiate hatere som ikke føler seg bundet av verken tradisjonell folkeskikk, retorisk etterrettelighet eller straffeloven. Når det likevel gir mening å behandle dette virvaret av folk og syn som én diskurs, henger det sammen med islamdefinisjonen og hvordan samtida tolkes i lys av NATO-narrativet.

Hvis vi holder oss til Hege Storhaug, ser vi at hun – i likhet med Hylland Eriksen – ser på angrepet på World Trade Center som det store vendepunktet. Før dette hadde vestlige politikere slått ring om ytringsfrihet og religionskritikk, eksempelvis illustrert med hvordan man fylket seg om saken til Salman Rushdie. Etter angrepet endret alt seg, nå sluttet politikerne våre å verne om disse prinsippene. Vi har tidligere sett på hvor høyt Bush prioriterte å korrigere bruken sin av begrepet «korstog» for å sikre fortsatt samarbeid med sine muslimske alliansepartnere. Storhaug ser også på denne retorikken, hun merker seg at amerikanske presidenter, britiske statsministere, paven, norske politikere, Kongen og andre rekker hånda ut mot islam, hun registrerer at de setter et skille mellom islam og vold i islams navn. Problemet, sier Storhaug, er at et slikt skille ikke gir mening, det er ikke riktig at islam ikke er voldelig, det kan man ikke konkludere med enten man studerer historie eller om man studerer Koranen. Det våre politikere kaller voldelig islamisme, er sann islam, islam som Muhammed ville ha islam: «et overordnet totalitært samfunnssystem – et gjennomislamisert samfunn på alle nivå – [...] ble etablert av islams stifter Muhammed [...] i Medina. (Storhaug, 2015, s. 20)»

Det blir meningsløst å si at Muhammeds samfunnsmodell IKKE er islam, sier Storhaug. Hun viser også til at ingen moskéer fra sunni- eller shiaislam har «parkert politikk og juss på utsiden av dørstokken (Storhaug, 2015, s. 21).» Dersom muslimene nekter å ta avstand fra det voldelige og totalitære tankegodset, hvordan kan vi da late som om tankegodset ikke er islam?

Storhaug har en todelt tilnærming, hun ser på islam i Europa, særlig fordyper hun seg i Marseille og Malmö, byer der andelen muslimer er særlig høy. Disse stedene er «tapte territorier» der de vestlige verdinormene ikke gjelder, og der den vestlige makta, for eksempel representert ved politiet, ikke har kontroll lenger. Dette er et resultat av at innbyggerne her er muslimer, mener Storhaug. Tilhørigheten til islam er faktoren som gjør at ungdommene ligger under en annen autoritet og er i åpen konflikt med det sekulære, demokratiske samfunnet. Dersom man først meiner at islam er den underliggende årsaken til problemene – og det gjør Storhaug – vil man også se den kriminelle adferden som et resultat av islam: gjengvoldtekter, vandalisme, og vold mot øvrigheten. Når makta ikke kan garantere sikkerheten, vegrer leger og sykepleiere seg for å ferdes i områdene, og gradvis opphører områdene å være franske. «Man oppholder seg på fransk territorium, men mentalt er man i en annen kultur. Islam er den overordnede strukturerende faktoren. (Storhaug, 2015, s. 30)» Hun går ikke inn på hvilke andre faktorer som påvirker disse innvandra nord-afrikanernes transnasjonale identitet og

adferd. For oss som kjenner den skandinaviske akademiske diskursen godt er jo det litt rart, hun snakker ikke om de andre faktorene i det hele tatt, og går altså ikke inn på en diskusjon eller prøver å tilbakevise den andre diskursens syn, det er som om det andre synet ikke finnes, og kanskje gjør det heller ikke det for den lesergruppa hun henvender seg til. Hun beskriver flere grusomme enkeltsaker i Marseille, der både kvinners rettigheter og grunnleggende menneskerettigheter brytes uten at storsamfunnet tar affære. Det er vanskelig å ikke la seg bevege av enkeltskjebnene i disse sakene, Storhaug forteller historier om voldtektsofre som storsamfunnet svikter og om strøk der ingen jenter kan ferdes trygt ute. Slik ønsker Storhaugs lesere IKKE å ha det Norge.

Jeg skal ikke gå inn på en detaljert retorisk analyse her, men sånn litt enkelt sagt setter Storhaug opp en kontrast. Hun beskriver islamistisk terror og forbrytelser begått av unge muslimske menn, og så kontrasterer hun disse beskrivelsene med vestlige politikeres beskrivelser av hvor humanistisk, tolerant og fredelig islam er. Hennes poeng er enkelt og svært beslekta med Huntingtons grunnleggende poeng: det er ikke en merkelig og voldelig ekstremistfløy av islam som er problemet: *islam* er problemet. Underforstått i Storhaugs virkelighetsbeskrivelse er at forholdene i Marseille eller Malmø er et resultat av islams påvirkning. Grunnen til at franske og svenske politikere ikke heilhjerta stiller seg bak en slik beskrivelse, er jo at det også finnes andre faktorer som spiller inn på levekår og kriminalstatistikk. Her ligger en vesentlig forskjell mellom diskursene. Dersom man, som Storhaug, meiner at forholdene i Rosengård er et resultat av islams påvirkning, vil det være sjølsagt at det kreves tiltak og bruk av sterke virkemidler for å bryte det islamske maktapparatets grep om området. Når tiltakene ikke kommer, må man trekke konklusjoner om politikerne, at de ikke forstår, eller – enda verre – de forstår, men de svikter landet av hensyn til egen karriere.

Mens islam og innvandring har vært svært vanskelig å diskutere i Sverige, har situasjonen i Danmark vært annerledes. Det populistiske Dansk Folkeparti har ikke blitt isolert og naziforklart som Sverigedemokratarna i Sverige; både det moderate høyrepartiet Venstre og det moderate venstrepartiet Socialdemokratiet har kommunisert vilje til å endre innvandring- og integrasjonspolitikken og vunnet valg på det. Hvilken argumentasjon ligger bak et slikt skift, hva er det som har fått de store partiene i Danmark ut av den skandinaviske akademiske diskursen? Sjøl om man tolker skiftet som opportunisme og populisme må man likevel kunne forklare hvordan politikerne så radikalt kunne bytte ut meningsleverandører og skifte diskurs.

Kan vi se for oss noe liknende i f.eks. Arbeiderpartiet i Norge? Forlaget Hovedland i Århus har siden midten av 80-tallet produsert bøker for dem som meiner at «For Danmarks vedkommende gælder det, at hovedstadens og de såkaldt kreative klassers dominans i flere hundrede år har skævvredet landet. (Forlaget Hovedland, 2019) Forlaget ønsker å være «en respektløs og væsentlig udbyder af [...] tidssvarende kritik af det moderne og postmoderne samfund» (Forlaget Hovedland, 2019)

Nettopp en slik «folk flest-kritikk» meiner man å representere i de islamkritiske miljøene i Norge også; sjølbildet er at man representerer et sunt alternativ til overteoretiserende og anti-intuitive akademikere og politikere uten kontakt med folkemeininga. Den omstridte og mye omtalte (Wikipedia, 2019) boka «I krigens Hus- Islams kolonisering av Vesten» ble utgitt i 2003. Forfatterne kunne, sin kritiske holdning til den skandinaviske akademiske diskursen til tross, også slå i bordet med en viss akademisk tyngde, om de ikke var nestorer i sine fag, så var de i alle fall erfarne journalister og akademikere. Boka er et glitrende eksempel på Eurabia-diskursen, kritikken mot boka er at den er «hate-speech», og dermed oppfordring til ugrei høyre-ekstrem aktivisme, mens bokas budskap er et islam er «hate-speech» og dermed oppfordring til totalitær-ekstrem aktivisme. Sånn sett blir boka også et godt eksempel på avstanden mellom diskursene og retorikken dem i mellom: enten avslører boka quislinger, eller så er den skrevet av quislinger.

Forfatterne er som Storhaug også inspirert av Huntington, og bruker mye av boka på å – med historiske eksempler – begrunne påstanden: «uheldigvis kender historien få eksempler på en vellykket og varig sameksistens mellem muslimske folkegrupper og [...] ikke-troende» (Brix, 2003, s. 33) Problemene med islam er mange, men først og fremst disse:

- Islam er ikke bare en religion, men et totalt og uforanderlig lovsystem som krever kontroll over «moral og etik, regler for levevis, sexliv, familieliv, fødevareintagelse, påklædning» (Brix, 2003, s. 35) og som utgjør «en filosofi, en videnskabsopfatning og en historieforståelse» (Brix, 2003, s. 35).
- Islam gjør at muslimske innvandrere ikke kan integreres, fordi islam ønsker å erobre, ikke tilpasse seg. Europa er i ferd med å islamiseres, først gjennom innvandring, så gjennom gradvis innføring av sharia (først aksept for klesskikk, respekt for høytider, siden endring av skolepensum og skikker for å hindre muslimer i å bli krenka, siden opprettelse av egne domstoler, og til sist å begrense ikke-muslimers rettigheter direkte. For den som ikke forstår sammenhengen «kan hver lille innrømmelse isoleret set

måske forekomme rimelig for en tolerant [...] dansker» (Brix, 2003, s. 203), men endemålet er å ta over samfunnet og erklære samfunnet som en muslimsk stat.

«Tvangskonvertering under trusler om dødsstraff forekommer (Brix, 2003, s. 203)»

- Islam er – til tross for både akademikerens og politikerens forsøk på å overbevise oss om det motsatte – i virkeligheten én kraft, én nasjon. Når 40 muslimske statsjefer samla seg til det tredje islamske toppmøte i Mekka i 1981, er det ikke spor av en oppfatning av at muslimer er forskjellige, men at «at muslimer, enten de taler forskjellige sprog, har forskjellig hudfarve, bor forskjellige steder [...] udgør én eneste nation idet de påtager sig én opgave over hele verden (Brix, 2003, s. 94)»

Her ser vi konturene av et islambegrep som forklarer hvorfor quislingbegrepet brukes mot motstanderne av Eurabiadiskursen; stilt overfor en aggressiv, voldelig, kvinnefiendtlig, antidemokratisk og totalitær ideologi som er i ferd med å erobre Vesten, vil det være et svik av egen nasjon og sivilisasjon å ikke bekjempe uvesenet. Muslimer er en del av fiendebildet, men det mest glødende hatet er ofte forbeholdt de ikke-muslimske akademikerne og politikerne som hjelper til med islamiseringen.

Brix skriver om shari´a, og synet på dette lovsystemet er udelt negativt i Eurabiadiskursen. Mens man i den skandinaviske akademiske diskursen ikke avviser at shari´a kan spille en rolle som et frivillig rettsapparat for sivile saker i muslimsk diaspora, ser vi at Brix ser kampen om shari´a som et viktig punkt i kampen mellom de to sivilisasjonene. I faglitteraturen i vårt eget studium dukker shari´a opp når Turner skriver om striden i Ontario i Canada:

Da shari´a ble offisielt autorisert som brukbar i rettsaker i Ontario i 1991, tenkte lokale politikere at de slo en haug med fluer i ett smekk: de avlasta et overbelasta rettssystem, de åpna for en ytterligere demokratisering av et rettsvesen med historisk sett lite åpenhet for de ulike kulturene i Canada, og de integrerte en stadig voksende muslimsk befolkning inn i det multikulturelle prosjektet som det moderne Canada skal være. Fra Eurabia-diskursen er dette et klassisk eksempel på islamifisering, og protestene var mange i Ontario, også fra muslimer. Mange hadde innvandret fra Iran, og argumenterte med at det var akkurat dette de hadde flykta fra, de ba om at rettsvesenet skulle være sekulært, og holdt fram det som et grunnleggende prinsipp ved en moderne rettsstat. Når muslimer og Eurabiadiskursen er helt på linje, skulle man kanskje tro at man også fra et akademisk synspunkt var enige i at det nødvendigvis er feil

å innføre shari'a i et samfunn der det finnes store diasporasamfunn på flukt fra undertrykking i teokratier. Slik er det ikke. Turner sier for eksempel:

«In the light of these public conflicts, the normative position might say either that, despite the practical problems, we should accept Shari'a because we have to accept legal pluralism as a consequence of being committed multiculturalists, and we should also accept the public confrontations that go with it, or we should reject these developments because we believe there is a higher principle involved, namely the integrity and coherence of secular liberalism and the idea of a uniform citizenship for all.» (Turner, 2011)

Dette med å være «committed multiculturalist» er et ståsted som passer inn i Eurabiadiskursens fiendebilde, at vi står overfor en femtekolonne i konflikten med islam, en forblinda, fanatisk fiende, en «committed multiculturalist» som **aldri uansett** kommer til å gå inn for noe annet enn at vi skal ytterligere gi etter for islam, sjøl om til og med moderate muslimer sjøl synes det går for langt.

Vi så i avsnittet om den skandinaviske akademiske diskursen på Gerd Baumanns påstand om at kvaliteten på integrasjonen henger sammen med mottakerlandets vilje til dialog og gjensidig tilpasning. En slik påstand vil ikke tas seriøst i Eurabiadiskursen. For det første fordi man anser at det uansett ikke kommer til å finnes vilje til tilpasning og dialog i islam. Denne uforanderligheten er har mange fellestrekk med – og i eurabiadiskursen vil man vel ofte forenkle og bare si «er det samme som» - fanatisme. Vi så Brix beskrive ubevegeligheten i islam, og denne måten å tenke på finnes ikke bare i Eurabiadiskursen, den har lang tradisjon i Vesten:

This closure of orthodoxy was known as the closing of the gate of *ijtihad* (the closure of any significant intellectual re-evaluation or legal judgment.) Western sociologists including Weber argued subsequently that the rigidity of Islamic cultures was a consequence of the attempt to contain legal and theological speculation within a narrow framework (Turner, 2011, s. 64)

Fra Eurabiadiskursens perspektiv må man stille Baumann spørsmålet: hvordan skal man føre en fruktbar dialog med noen som meiner at å revurdere en oppfatning prinsipielt er teologisk tvilsomt?

En annen grunn til at man ikke tar Baumanns argumentasjon seriøst, er fordi de muslimske migrantene kommer hit som flyktninger, og derfor står i ei slags underforstått takknemmelighetsgjeld som «gjest», og for det tredje fordi det i maktapparatet til den skandinaviske akademiske diskursen uansett ikke kommer til å be muslimene om å tilpasse seg. I Eurabiadiskursen har man erfart at det i maktapparatet overhode ikke finnes vilje til å sette grenser og sørge for at migrantene («dem») faktisk tilpasser seg, det finnes bare vilje til å tvinge «oss» til å tilpasse oss.

Det har gradvis også blitt klarere at mange muslimske miljø har hatt en uheldig utvikling fra 2001. Noen av trekkene som har blitt dratt fram i Europa er ghettoer, radikaliserede ungdommer, kvinneundertrykking, sterk og til dels ulovlig sosial kontroll, angrep på religionskritikere, moskéer som indoktrinerer og skremmer forsamlingen fra integrasjon. Disse trekkene, sammen med at terror og internasjonale hendelser har fått myndighetene i Vesten til i større grad å overvåke muslimske miljø, gjør at man i Eurabiadiskursen har en forståelse av at «multiculturalism is dead» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 51) Man ser «bevis» på at eksperimentet slo feil, og denne tanken har etter hvert fått prege politikken i flere europeiske land. Etter hvert som det ble mer og mer tydelig at de muslimske miljøene ikke ble mer vestlige og moderne etter 10, 15 år i skandinaviske land, har viljen til å sette foten ned og tvinge fram endring med lovverk og innstramming i ytelse og særordninger.

This has led to [...] policy reversals in many countries, even pioneering ones such as the Netherlands, and it is most marked by the fact that a new assimilationism is espoused not only on the political right but also on the centre-left and by erstwhile supporters of multiculturalism. (Knott & McLoughlin, 2010, s. 51)

Et godt eksempel er lovgivningen mot omskjæring av jenter i Norge. Det virker som om mye av bensinen på bålet i Eurabiadiskursens kommentarfelter er eksempler på når norske politikere *ikke* er villige til å sette foten ned på adferd og skikker som oppfattes som i strid med vestlige verdier eller allmenngyldige menneskerettigheter.

Islamskepsisen kan også være et uttrykk for en mer generell skepsis til globalisering og nasjonalstatens svekka betydning. «Putting the blame on migrants transforms diffuse fears of globalization into issues upon which governments can act» (Knott & McLoughlin, 2010), og sånn sett kan islam være et både et symbol og noe håndfast det går an å ta tak i.

2.1.3 EURABIADISKURSEN ANALYSERT

Eurabiadiskursen er internasjonal, og ulike miljø har ulike inspirasjonskilder og ulike grunner for sin islamskepsis. Også her er det vanskelig å trekke fram noen allmenngyldige monumenter, men hvis jeg våger meg litt ut på glattisen og drar til med en påstand, er det – paradoksalt nok - fristende å dra fram Koranen som det store monumentet i Eurabiadiskursen. Sentralt i diskursen ligger en skepsis mot *kjernen* i islam, og en frykt for eller overbevisning om at denne kjernen utgjør en trussel mot menneskerettigheter, likestilling, vitenskap, økonomisk utvikling og andre sider ved vestlig sivilisasjon man ser på som verdifulle, mer om dette når vi ser på representasjonene i diskursen. Innen denne diskursen leser man Koranen og Hadith – om ikke som Fanden leser Bibelen – så i alle fall som en analytisk øvelse der målet er å finne bevis for at Islams hovedbudskap er voldelig og strid med grunnleggende menneskerettigheter, og at islam ikke kan møte en annen kultur uten å ønske å ekspandere på den andre kulturens bekostning. Så langt er man helt på linje med Huntingtons «Clash of the Civilizations». Ved å sitere fra Koranen og Hadith finner man bevis for middelaldersk rettsoppfatning, kvinneundertrykking, vold, slavehold, barne-ekteskap, oppfordring til drap på frafalne, og så videre i det uendelige. Disse tekstene er en uuttømmelig kilde for dem som ønsker å finne sensasjonelt usympatiske sider ved islam, og det er jo dessverre ikke så vanskelig å finne eksempler også fra moderne tid på muslimer som forfekter og forsvarer alskens barbari og overgrep.

Flere miljø har sine versjoner av tekster som tar utgangspunkt i Koranen og «avslører» hva islam egentlig er, eller hva Muhammed egentlig er. Vi har tidligere sett på Hege Storhaug si bok, og den oppsummerer veldig godt de mer moderate delene av diskursen, og den gir et godt bilde av hvordan man i diskursen problematiserer islam. Boka illustrerer hvordan man i Eurabiadiskursen knytter de problematiske sidene ved innvandring og islam til kjernen i islam, og hvordan man langt på vei definerer islam som alt fra de mest problematiske sidene ved tolkning av islam, historiske grusomheter begått av islamske ledere til hverdagskriminalitet begått av enkeltmennesker i historisk tid og nåtid. Sånn sett kan vi kanskje kalle boka et monument i diskursen?

Storhaug si bok er nok først å fremst lagd for å rekruttere inn i diskursen, og er jo relativt ny. Vi kan derfor vanskelig forsvare at boka er en slags «bibel» i diskursen; diskursen i seg sjøl er mye eldre enn boka til Storhaug.

Prøver vi å nøste opp eldre tekster, finner vi mye på Internett, og oppdager raskt at de ulike tekstene og sidene lenker til hverandre. Mye av Eurabiadiskursen er bygd opp rundt nettstedet og blogger; mest kjent er kanskje Gates of Vienna, eller gatesofvienna.net. Her finner vi alt fra diskusjon, historiestoff, informasjon om islam, tolkning av Koranen, rabiate kommentarfelt og nyhetsrapportering, og én av 19 faste bidragsytere er Peder Are Nøstvold Jensen, bedre kjent som Fjordman. Sida er har et enkelt og litt gammeldags, men ryddig utseende, og gir enkel tilgang på stoff som holder høy språklig kvalitet, kildehenvisninger og forfattere som tilsynelatende kan mye om historie, religion og internasjonal politikk. Flere av bidragsyterne har skrevet bøker som – om de ikke kan kalles monumenter i diskursen – har hatt stor påvirkning og blitt en del av den etter hvert svært omfattende litteraturen om Eurabia. Fjordman's egen «Defeating Eurabia» er et eksempel, Tommy Robinsons bok «Mohammeds Koran» et annet. Amazon har slutta å selge «Mohammed's Koran», men på gatesofvienna.net klikker man på fanen Tommy Robinson og får tilgang til pdf.-fil av boka.

Når forskere utenfor diskursen en sjelden gang leser eller anmelder litteraturen fra kretsen rundt Gates of Vienna, er dommen knallhard, her er et typisk eksempel:

[...] Yeór's *Eurabia* is the worst book I've ever read. However, slogging through the Eurabia books helped me understand possibly the most influential western geopolitical theory since the attacks of 9/11. Though few policymakers or academics take the warped notion of Eurabia seriously, hordes of ordinary Europeans and Americans do. (Kuper, 2011)

At krefter utenfor diskursen avfeier og misliker litteraturen, hindrer ikke at den spres innad i diskursen. Vi snakker om et stort og mangesidig miljø; dette er altså et slags nett eller transnasjonalt fellesskap der forfatterne ikke har et felles monument, men utvikler teorien(e) sin(e) i fellesskap (i en svært interessant prosess som sikker burde vært studert nærmere); de bruker hverandres stoff som kilder og bygger opp et slags nett av tekster som til sammen begynner å utgjøre en temmelig overbevisende helhet. Det er kanskje mulig å si at diskursen kontinuerlig fornyer seg selv og produserer nye monumenter basert på de gamle ad infinitum. En skal ha en god del rutine med akademiske tekster og kildebruk for å se at dette *ikke* er

vanntette tekster; har man på forhånd kjennskap til at miljøet er en slags sekt, er det naturligvis enklere. Sånn sett er Eurabiadiskursen moderne og tidstypisk.

«The adaptation of diverse modes of communication (including electronic and computer-mediated forms), the changing nature and manipulation of resources (channeling funds and information to and from a number of localities), and the maintenance of various kinds of relationships [...] are among the factors characterizing many politico-religious movements as [...] transnational» (Vertovec, 2009, s. 150)

Gatesofvienna.net fungerer også som et nav der det finnes lenker ut til andre islamskeptiske grupper og sider, alt fra t-skjortebutikker med motivet: «Holger Danske vågner», til den britiske nyhetssida «Sharia Watch», til Geert Wilders og ekstreme sionister.

Besøker du Sharia Watch, er sjansen stor for at du finner ei lenke til Gates of Vienna, og på den måten kan et relativt lite antall svært aktive mennesker virke som et forholdsvis stort miljø. At det her er snakk om en diskurs, og ikke bare løselig tilknytt grupperinger, ser vi flere tegn på. Ett slikt tegn er sjølve Eurabia-begrepet, som er et ukjent ord for de fleste i Vesten, men som innebærer en meningsfull representasjon, historiesyn og ideologi for tusenvis av europeere, israelere og amerikanere innenfor diskursen. Det produseres litteratur – ikke bare faglig – som har internalisert representasjonene i Eurabiadiskursen, og denne litteraturen når et marked utenfor diskursen og bidrar til å spre den. Som jeg var inne på tidligere, det produseres stadig nye tekster som har potensiale til å bli monumenter for nye små grupper som kan defineres inn i den vage, internasjonale Eurabiadiskursen.

Et par eksempler har jeg lyst å ta fram fra min egen erfaring som leser og litteraturinteressert, det dukker fra tid til annen opp bøker som viser at internasjonale bestselgere og prisbelønte forfattere skriver litteratur som bygger på representasjonene i Eurabia-diskursen.

Mest kjent i USA er nok Dan Simmons' framtidssjovisjon «Flashback», som foregår i et delt USA. Israel er utsletta med atomvåpen, Europa er Eurabia, og 87% av amerikanerne er avhengige av det narkotiske stoffet flashback. Sprenglærde Simmons har før skrevet om gresk mytologi, Dickens, rumensk historie, hinduistisk dødsdyrkelse og arktiske ekspedisjoner, og han har fans i alle deler av det politiske landskapet. Med «Flashback» har han skrevet en dystopi fra et slags worst case scenario, og lesere som er fiendtlig innstilt til Eurabiadiskursen oppfatter gjerne boka som rasistisk og dum:

Truthfully, had I known this was going to be an atrocious, righteous, xenophobic right-wing fantasy novel, I would not have read it. My brain hurt from all the prejudicial contortions in logic and historical perspective. (Goodreads, 2019)

For lesere som er kjent med Eurabiadiskursen, er imidlertid Simmons' skildringer lette å kjenne igjen, nærmest selvfølgelig. For lesere som ikke på forhånd meiner noe om islam, er nok boka en tekst som kan gjøre leseren mer mottakelig for anti-islamsk agitasjon, og som thriller fungerer den – etter mitt vett – bra. Jeg har tidligere vist til hvordan boka «I krigens hus» tegner opp et bilde av hvordan islam gradvis presser et ubevisst og tankeløst tolerant system til å rette seg etter islamsk skikk i strid med egne nedarva prinsipper. Dan Simmons beskriver et samfunn som er slutfasen av islamiseringa, her har man gitt opp å motsette seg press fra islam:

Much farther to the right, beyond Canyon Road at the edge of this residential district, rose the hugh minaret of Masjid Ahl al-Hadeeth Mosque. Boulders prohibition on any structure taller than five stories was more than sixty years old, but the city council had waived that restriction for the Mashid Ahl al-Hadeeth and its minaret was three times the old legal building height. Local Muslims and the New Caliphate had shown their appreciation with major financial contributions to the city and by demanding that Boulder evict any and all Jews currently living within the city limits (Simmons, 2011, s. 178)

I Europa vakte Michel Houellebecq massiv oppsikt med boka «Underkastelse». Hva skjer i et Frankrike som gradvis gir etter for islam, som ikke holder fast ved sin sekulære tradisjon i akademia, som ikke verner og sin gamle nasjonale identitet? Sjøl om ikke Houellebecq's hensikt var å fyre opp under fransk og europeisk islamskepsis, passer hele narrativet hans perfekt inn i Eurabiadiskursen og representasjonene som hører til. Når en halvgammel akademiker som allerede har konvertert til islam møter hovedpersonen – en annen halvgammel akademiker som ikke har konvertert – ser vi islam som verktøy for kvinneundertrykkelse, islam som uttrykk for infantil mannlig havesyke og objektifisering av kvinner:

«Det er Aisha, min nye kone. Nå blir hun flau, du skulle ikke ha sett henne uten slør.»

«Jeg må virkelig beklage»

«Nei, nei, du trenger ikke beklage, det var hennes feil; hun skulle spurt om det var noen på besøk her før hun gikk ut i gangen. Hun har ikke vent seg helt til huset her ennå, det kommer etter hvert.

«Ja, hun så veldig ung ut.»

«Hun har akkurat fylt femten.» (Houllébecq, 2015, s. 215)

Ser vi på representasjonene i diskursen, vil vi se at ulike deler av diskursen har ulikt fokus. Noen er veldig opptatt av Israel, andre ikke, noen er kristne, andre ikke. Det som er felles, er blant annet:

- islam er en ekspansiv religion som nødvendigvis vil være i konflikt med sine naboer.
- når islam vinner en slik konflikt, behandler man fiendene sine brutalt og nådeløst.
- Vesten – eller i alle fall deler av Vesten - er i ferd med å tape en slik konflikt, og store deler av Europa er allerede muslimsk territorium.
- Siden starten av Islams historie har det vært et mål å overta Europa. Tidligere har europeerne i siste liten greid å slå islam tilbake, f.eks. i Frankrike i 732 og utenfor Wien i 1529.
- Nå har islam et nytt verktøy, nemlig innvandring. Ved å tillate innvandring fra muslimske land, risikerer vi å bli erobra, og denne islamiseringen er i full gang.
- Islam er riktig nok en religion, men er altså også - og først og fremst - en totalitær ideologi. Ved å framstille seg som «bare» en religion, greier islam å lure historieløse i Vesten til å behandle islam med toleranse. Islam må avsløres og bekjempes som den totalitære ideologien den er, hele vår sivilisasjon står på spill.
- sentrale vestlige politikere skjønner hva som skjer, men velger å tie av hensyn til egen vinning. Vi styres altså av landsforrædere og sivilisasjonsforrædere av historisk format.
- de som forteller sannheten forfølges både av rettssystemet og av media, og lovene om toleranse, som muslimene nådeløst benytter seg av, blir satt til side når Vestens forsvarere skal settes ut av spill.
- når en muslim uttaler seg uforsonlig mot Vesten, se vi hva islam egentlig står for
- når en muslim uttaler seg forsonlig eller beroligende er det løgn, eller et uttrykk for Taqiyya. Dersom man ikke vet at muslimer lyver til vantro, er det fort gjort å la seg

lure, men alle som kjenner til Taqyyia-praksisen og islams sanne natur, vil ikke la sitt negative syn på islam rokke uansett hvor «riktig» en muslim uttaler seg.

- når en ugjerning begås av en muslim, enten vi snakker om terror i islams navn eller en gjengvoldtekt i hasjrus i Marseille, ugjerningen et uttrykk for islam. Hadde vi ikke sluppet inn muslimer, hadde den type ugjerninger ikke kunnet finne sted i Vesten.

Lagdelinga her er i stadig utvikling, men den harde kjernen av aktivister kan nok skrive under på hele denne smørbrøddlista. Andre representasjoner lekker nok i mindre grad inn i mainstream europeisk politikk. Et godt eksempel fra Norge er høyresida i FrP, der skepsisen mot islam og islamisering er stor både på grasrota og i ledelsen. Likevel nøler mange med å kjøpe ideen om at alle muslimer utgjør en slags femtekolonne. Sylvi Listhaug, som jo for mange i begge diskurser er for selve symbolet på motstand mot islam - uttalte for eksempel at

Personer med innvandrerbakgrunn har like stor frihet til å ytre sine meninger som alle andre. Det er uakseptabelt at personer risikerer å bli hetset, angrepet og truet på basis av at de er mørke i huden. Slik som Sumaya Jirde Ali, en person som er uenig med meg i nær sagt alt jeg noen gang har sagt. Men det er hennes rett, og den friheten skal man ha i Norge, uansett hvilken bakgrunn man har, og uansett om du er jente eller gutt. De som hetser og truer Ali på denne måten, også i mitt navn, skal vite at de har ingen støtte hos meg. Jeg tar fullstendig avstand fra dem, og de skal vite at det de gjør er uakseptabelt, og helt på akkord med de norske verdiene - hvor vi ikke truer hverandre bare fordi vi er uenige. (Listhaug, 2017)

Her vil nok noen (innenfor Eurabiadiskursen) meine at Listhaug er feig, at Sumaya Jirde Ali bevisst prøver å ødelegge det norske samfunnet, bevisst prøver å gjøre det umulig å kritisere islam, og er et redskap for krefter som kommer til å bli vår undergang. Det mennesket som nylig ble dømt for å skrive til Ali «Fandens svarte avkom reis tilbake til Somalia og bli der din korrupte kakerlakk» er neppe fornøyd med at Listhaug bruker henne som eksempel på folk som fortjener respekt og en høflig tone.

Ellers må det nevnes at synet på politiske virkemidler – særlig kanskje vold - er ulikt. Hvordan skal vi håndtere problemet med et aggressivt islam? Skal vi satse på stans i innvandringen og restriktiv familiegjenforeningspolitikk? Ny, mindre naiv integreringspolitikk? Deportasjon av dem som nekter å innordne seg? Rett og slett stram kurs (Stram Kurs, 2019) og storstilt deportasjon av alle muslimer? Eller skal vi bare drepe alle

muslimer (bbc.com, 2017) og håndlangerne (dailymotion.com, 2019) deres og få det overstått?

Et siste interessant punkt som kan være verdt å nevne om lagdelinga i Eurabiadiskursen er motsetningene mellom et nasjonalt perspektiv og en internasjonal «vestlig» identitet. Mange av deltakerne i Eurabiadiskursen er opptatte av begreper som «nasjon» og «Norge», og ser på islam som uttrykk for en globaliseringsprosess som er skremmende og uønska. «In some quarters the arguments around globalization and political change have gone to extremes, suggesting we are witnessing the `death of the nation state´», sier Vertovec (Vertovec, 2009, s. 85), og frykten for at «Norge» som kulturelt fellesskap og vestlig demokrati skal opphøre å eksistere – eller endre seg til det ugjenkjennelige – er en del av skepsisen mot islam.

3 DISKURSENE OG RETORIKKEN - Å ROPE FOR DØVE ØRER

I denne delen av oppgaven lar jeg NATO-narrativet ligge, vi er klar over at de to andre diskursene har et opphav og en bakgrunn som reaksjoner på en feila diskurs, så la oss nå forholde oss til de to diskursene som lever og brytes i norsk opinion.

I innledninga snakka jeg om drapet på Ueland og Jespersen. Den tragiske drapssaken kan forhåpentligvis tjene som er godt eksempel på hvordan man i de ulike diskursene oppfatter hendelsene, og hvordan de snakker om den, og hvordan begge diskursene meiner at saken illustrerer sentrale poeng. Hvordan preger diskursene retorikken rundt drapet, og hvordan oppfatter diskursene drapet og etterdønningene?

Det er naturlig å begynne med Erna Solbergs uttalelse fra 20. desember 2018. I en kort uttalelse sa hun på normert bergensk:

Jeg vil starte med å uttrykke min medfølelse til familier, familiene og venner av Maren Ueland og Louisa Vestager Jespersen. De to mistet livet sitt så altfor tidlig i et meningsløst angrep så vi møter med avsky.

Vi har tillit til at marokkanske myndigheter gjør sitt ytterste for å pågripe de som er ansvarlig. Fra norsk side så bistår vi blant annet med personell fra Kripos så bidrar med sine ressurser til marokkanske myndigheter. Vi samarbeider også med danske myndigheter. Vi håper alle at dette samarbeidet vil føre frem, og at de som er ansvarlige blir stil til ansvar for sine brutale handlinger. (Youtube, 2018)

Som jeg nevnte i innledninga, reagerte jeg ikke på denne pressekonferansen, men så den som typisk for sjangeren og som en typisk uttalelse i etterkant av en tragedie som rammer nordmenn i utlandet. Hvordan kan den forstås annerledes? De to diskursene dukker opp i kommentarfeltet; under Dagbladets youtube-video ligger et kommentarfelt med en håndfull kommentarer. Den første av dem er «ToPpStaTuLyrics» som sier «I am very sorry and sorry for what happened to Luisa these criminals do not represent us and do not represent our

religion». (Youtube, 2018) Den siste er «MrTheChamlol» som sier: «Bannlys alle moskéer i Norge!!» (Youtube, 2018)

For å finne ut hvordan diskursene kan oppfatte Solbergs innlegg så ulikt, vil jeg gjøre en dobbelt retorisk analyse, først innenfor den skandinaviske akademiske diskursen, og etterpå innenfor Eurabia-diskursen. Vi skal se at ikke bare oppfattes Solbergs uttalelse ulikt, men uttalelsen har også mye mindre gjennomslagskraft i Eurabiadiskursen, fordi medieplattformene som retter seg mot Eurabiadiskursen legger større vekt på andre uttalelser, og ser Solbergs uttalelse i lys av dem.

Drapet og tiden etter i lys av den skandinaviske akademiske diskursen

Den retoriske situasjonen er en pressekonferanse i etterkant av drapet på en norsk kvinne. Dette er det Kjeldsen kaller *multimedial* kommunikasjon (Kjeldsen, 2009, s. 56), pressekonferansen foregår (naturligvis) i virkeligheten, men blir bare sett av et fåtall journalister. Solbergs budskap når imidlertid millioner av mennesker både i innland og utland, hun blir sitert i aviser, av pressebyråer, og ulike medieselskap publiserer deler av pressekonferansen, slik Dagbladet har gjort med den kilden jeg har brukt.

Teksten er en *verbal tale*, vi aner at dette er skrevet ned, men Solbergs dialektbakgrunn skinner gjennom. Situasjonen preges også av at dette er en *hierarkisk orientert* tekst. (Kjeldsen, 2009, s. 55) Det er lov å stille spørsmål etter at talen er ferdig, men Solberg kontrollerer situasjonen, hun snakker så lenge hun vil og har den *privilegerte posisjonen*.

Detaljene rundt drapet er ikke avklarte når pressekonferansen finner sted. Statsministeren uttaler seg med regjeringas samla *etos*, men har ikke noe egentlig politisk lada budskap; hun kommer med noe som må karakteriseres som en rutinemessig fordømmelse av en ugjerning retta mot norske statsborgere i utlandet. Hensikten er å vise at regjeringa er på ballen, forsikre publikum og presse om at regjeringsapparatet foretar seg det som er nødvendig, og samarbeider med dem det er naturlig å samarbeide med. Hun beroliger mottakeren med at hun har «tillit» og at marokkanerne gjør sitt «ytterste», underteksten er tydelig, vi har gjort det vi skal, og kommer til å fortsette å gjøre det vi skal. Denne måten å styrke og dyrke egen etos er også typisk for den retoriske situasjonen. En viss *patos* finnes nok i situasjonen; ord som

«avsky» og «fordømmelse» er ikke vanlig ordbruk i en statsministeruttalelse. Likevel er ikke hovedinntrykket at uttalelsen bugner over av patos, Solberg bruker patosorda for å vise at hun og regjeringsapparatet er like opprørt som oss, men hun framstår som avslappa midt i krisen, og hun beroliger oss, her trenger ingen å hause seg unødvendig opp. Og har vi ikke gjort det som er nødvendig når vi har sendt ressurser fra Kripos – de beste hjernene i norsk politi – ned til et marokkansk politi som vi har full tillit til?

Hva har skjedd her? Drapet er meningsløst og avskyelig. Her snakker ikke Solberg og drapsmennes hensikter og eventuelle mangel på mening med handlingen, men at det ikke er mulig for OSS å finne mening bak handlingen. Angrepet er meningsløst slik et drap på grunn av en misforståelse er «meningsløst», slik et dødsfall etter å ha sklidd på et bananskall er meningsløst, eller slik en naturkatastrofe er «meningsløs».

Solberg har vurdert *kairos* godt. Hun er fattet, men ikke følelsesløs, noe som vel må sies å være riktig tilnærming til andres lidelse, noe vi ønsker å bli møtt med både som sørgende og som tilskuere til sorgen. Sjøl om uttalelsen ikke er en kondolanse, henvender hun seg til venner av og familie til ofrene, og både den grusomme nyheten og det faktum at uttalelsen blir kringkasta og lagra gjør at vi har en situasjon med sterke krav til *aptum*. Solberg oppfyller alle disse krava, og gjennomfører konferansen som er rutinert, erfaren og trygg politiker; hun viser «statsmannskunst» og hever seg over politisk strid.

For hva skal en politiker ellers si? Dersom en ugjerning er begått av en klart definert fiende, og dersom ugjerningen er en bevisst handling i en definert konflikt, kan man utlove hevn eller kritisere gjerningsmannen. Dersom handlingen er meningsløs og tragisk - tilfeldig, nesten – kan en politiker bare tilby sin medfølelse, «thoughts and prayers».

Kan vi også si at denne pressekonferansen er en fortsettelse av linja norske ledere la seg på i tida etter Anders Behring Breiviks masse-mord i 2011? Det vakte oppsikt i utlandet at det norske lederskapet snakka om kjærlighet i uttalelsene etter 22. juli (Orange, 2012), særlig sammenlikna med den konfronterende retorikken vi var vant med fra USA etter terrorangrep mot amerikanske mål. Hvor bevisst Solberg er på denne arven er naturligvis usikkert, særlig ettersom så få av detaljene rundt drapets omstendigheter var klare, men ikke desto mindre gjør denne tilbakeholdenheten at det er fristende å beskrive uttalelsen som: typisk norsk, venta, lite oppsiktsvekkende.

Det er vanskelig å se for seg at noen av partiene på Stortinget ville ha noen kritiske anmerkninger til denne uttalelsen, så – med en viss fare for å generalisere for grovt - kan vi antagelig si at norske stortingspolitikere, norsk presse og norske akademikere oppfatta den som passende og forventa.

I dagene etter blir Solberg hardt pressa fra enkeltpersoner og Eurabiadiskursen, noe er bare rein hets, men det er også mange som har sett videoen av drapet, og gir uttrykk for at dette er et vendepunkt, nå må noe gjøres. Lenker til videoen av drapet blir gjentatte ganger posta i facebookfeeden hennes (vg.no, 2018). Solberg bruker ordet «avsky», men meiner det er for tidlig å si sikkert at dette er en «terrorhandling». Her er hun – som vi seinere skal se – langt mer forsiktig enn sin danske kollega, og begrunner det med at hun vil avvente politiets konklusjon (vg.no, 2018)

Drapet og tiden etter i lys av Eurabiadiskursen

Den retoriske situasjonen «regjeringa holder pressekonferanse» har i utgangspunktet en klar avsender, det er statsministeren som taler på vegne av regjeringa. Likevel er det ikke utenkelig at situasjonen kan oppfattes som mer komplisert av enkelte tilhørere: er det Erna Solberg personlig som snakker her? Hun sier jo «jeg» og uttrykker «medfølelse», det kan vel neppe et team av byråkrater gjøre. Hun snakker om at «vi» har tillit, og da er det kanskje usikkert også for tilhørere med mer erfaring hvem «vi» er.

Fra Eurabiadiskursens utsiktspunkt er Solbergs tale en del av en mosaikk av uttalelser fra et maktapparat som fører oss bak lyset, den retoriske situasjonen lar seg ikke begrense til å gjelde pressekonferansen isolert. Kommunikasjonen er *mosaistisk*, «informasjonsstrømmen materialiserer seg som en flytende og foranderlig mosaikk av informasjoner og ytringer fremstilt i forskjellige medier og uttrykksformer (Kjeldsen, 2009, s. 59)»

Innenfor Eurabiadiskursen er dette drapet – allerede før detaljene blir kjent – en «no brainer», naive skandinaviske kvinner som har falt for skandinaviske akademisk propaganda tror at det går an å oppføre seg som frie kvinner i et muslimsk land, og får på bestialsk og tragisk vis betale prisen for løgnene og sin egen godtroenhet. Da vil nødvendigvis alt Solberg sier undersøkes og tolkes, ses etter i sømmene med kritisk blikk. Hvordan lyver hun denne gangen? Hvilke tricks bruker hun for å nok en gang roe ned folk som burde vært rasende over dette angrepet på uskyldige, tolerante kvinner som dem sjøl? Fra et slikt utsiktspunkt synes

det som om Solberg driver med *intimisering* og *ethos-orientering*, hun viser – pressekonferansens offisielle og stive preg til tross – fram personlige følelser, hun er rolig og snakker «dempet, personlig» og er profesjonell oppi det følelseslada, hun skaper et «nærvær på avstand». Ved å utvise ro og forsikre om at regjeringa er «på ballen» avleder hun det som kunne ha blitt rettferdig vrede eller en oppvåkning.

Den retoriske situasjonen er altså mye mer komplisert enn at det er snakk om en pressekonferanse. Hendelsen bak, altså drapet på Ueland og Jespersen, viser tydelig hvor skakkjørte de skandinaviske akademiske forklaringsmodellene er. Marokko er et moderat muslimsk land, med lite islamisme og et forholdsvis stabilt styre. Ofrene var vennlig innstilt, anti-rasistiske og tolerante. Når møtet mellom islam og tolerante vestlige kvinner ender med voldtekt, lemlestelse og drap, er det en illustrasjon på hva som nødvendigvis vil skje i møtet mellom islam og Vesten. Hendelsen er en illustrasjon, og har voldsomt rekrutterende potensiale. Hvis det norske folket får vite hva som skjedde, får beskrevet nøyaktig hva som skjer når forsvarsløse kvinner møter islam, vil de våkne opp. Pressekonferansen er altså en nesten panisk dekkoperasjon: etter et nytt angrep i den systematiske krigen mot Vesten insisterer våre egne ledere at dette ikke er noe å bry seg om, slapp av, ingen ting har skjedd her.

18. desember poster nettsida Resett.no sin første sak om drapet, to dager før Solberg holder sin pressekonferanse. Saken er såvidt jeg kan forstå en nøytral sak produsert av ntb, som igjen siterer fra en NRK-sak om at «Moren minnes en friluftsglad datter» (resett.no, 2018).

Ser vi på resett.no sitt kommentarfelt, er det tydelig at mange av resett.no sine lesere meiner at her ligger det en historie som er underkommunisert, en sammenheng og en konflikt som denne type nyhet ikke rapporterer om. Lars Loor skriver:

«Trasige greier. Når skal det gå opp for kvinner at de er null verd i muslimske land? Kvinner er fjærderangs borgere.

Ikke engang etter sin død får de fred. Da skal de også være disponibel for Herrefolket. Det verste er feministene og msm som synes disse folkene er super. De står skulder med skulder med muslimer som synes at kvinner kan brukes som "leketøy"»
(resett.no, 2018)

Han setter altså opp et par punkt som ikke framgår av nyhetene om drapet:

- Kvinner har lav verdi i muslimske land. (Jeg er usikker på om «fjærderangs» viser til en eller annen rangordning som er velkjent i Eurabiadiskursen, eller om han bare meiner «langt nede på rangstigen».)
- Drapsofrene får ikke fred etter sin død, men disponeres av et «Herrefolk». (Også her er jeg usikker på hva han meiner, men antar at han meiner at muslimer ser på seg sjøl som et Herrefolk, i og med at de er rettroende i motsetning til andre. Eller er det jeg som er treig her og går glipp av poenget hans?)
- det finnes en slags allianse mellom muslimer, «main stream media» og feminister, som aksepterer voldtekt og drap av kvinner så lenge ugjerningene utføres av muslimer.

Når han bruker uttrykk som «msm» og «Herrefolket», kommuniserer han innad i diskursen, på et språk som gir mening i kommentarfeltet på resett.no, og som får stå uimotsagt der. At Solbergs uttalelse nærmest «oversettes» til et språk som gir mening i diskursen er typisk for hvordan meningsinnhold forvrenges når noen forsøker å kommunisere fra ressurs til ressurs.

Ser vi på 20. desember, datoen for Solbergs pressekonferanse, ser vi at pressekonferansen ikke blir gitt en egen sak på resett.no. Derimot ser vi at den danske statsminister Lars Løkke Rasmussens pressekonferanse får et eget oppslag. Vi kan vanskelig gå i dybden og analysere hvordan en pressekonferanse diskursen ikke ser og hører forstås, så la oss heller se på hvordan Solbergs uttalelse tolkes i lys av resett.no-saken om den danske pressekonferansen.

Rasmussen vinkler saken annerledes enn Solberg. Han uttrykker også sin medfølelse overfor ofrenes familier, og han forsikrer også om at danske myndigheter gjør det som trengs, og at de samarbeider med marokkanske medier. Imidlertid har han i tillegg et budskap utover det Solbergs formidler i sin korte kommentar. Han kommenterer en video av drapet som florerer på sosiale medier, og han bruker mange flere og sterkere patosord enn Solberg. Han er også tydelig på at dette drapet må ses som en del av en sivilisasjonskonflikt, som en terrorhandling. Blant annet sier han:

Vi kender ennu ikke de nærmere omstændigheder, men meget tyder på, at de grusomme drab kan være en terrorhandling. Og der florerer en, en video på de sosiale medier, og det er derfor indkaldt til et kort pressemøde her til morgenen. Det der sku´

være en feriereise blev til et mareridt; to uskyldige mennesker er blevet dræbt på bestialsk vis. [...] (regjeringen.dk, 2018)

Her ser vi at Rasmussen inviterer oss med på et narrativ, ber oss om å leve oss inn i eventyret som ble et mareritt, han åpner opp for at vi skal føle noe rundt drapet, og i fortsettelsen bruker han etosens sin til å fortelle oss hva han føler, og at ”vi” alle føler det samme, nemlig: ”Vi reagerer alle med forfærdelse, med afsky og med dyb sorg.” (regjeringen.dk, 2018)

Antagelig er statsministerens patos her også et svar på det sinnet og den vantroen som preger de etter hvert mange danskene som har sett videoen av drapet. Han viser en nesten Churchill'sk beslutsomhet og kampvilje. Den retoriske situasjonen i Danmark er annerledes, i alle fall definerer regjeringa den som annerledes. For den som har sett videoen, vil Solbergs uttalelse virke merkelig følelsesløs, kanskje til og med som uforstandig mangel på handlekraft og forståelse av konfliktsituasjonen. Rasmussen bruker retorikk vi kjenner fra amerikanske politikere og taler fra avgjørende situasjoner i krig. Han snakker om ”mørke krefter og ”vi dansker” og oppfordrer til nasjonalt fellesskap:

[...] Derudover er baggrunden jo den video der som nævnt har som nævnt har cirkuleret på de sociale medier og som angivelig viser drabet på en af de to dræbte kvinder i Marokko. Der er stadig mørke kræfter som med vold vil bekæmpe vores værdier, true vore samfund, den måde vi lever vores liv på. Det gør mig vred, men det gør mig også stålsat på at vi må aldrig give ind, og aldrig gi efter. Så må man gøre en ting helt klart. Vi dansker vil ikke gå på kompromis med vores åbne samfund og vores liv. Det er værdier [...] som vi står sammen om i Danmark, uanset religion, hudfarve, politisk overbevisning eller hvilket land vores familier har rødder i. (regjeringen.dk, 2018)

Reaksjonene i kommentarfeltet til resett.no er delte, noen meiner Rasmussen har skjønt det Solberg ikke har skjønt. «Robert» sier:

«Eg kan ikkje forestille meg at den norske statsministeren ville formulert seg så klart. "We shall never surrender" var det ein heltemodg statsmnster som uttalte ein gong. Me treng snart ein slik ein i Norge òg snart, om me ikkje skal bukke under.» (resett.no, 2018)

En annen bruker som ser uttalelsen i forhold til Solbergs pressekonferanse er «Linne», som sier: «Pudding-Erna har vært på "morgenklubben love og co" og spist kaker.» «Johannes» svarer: Det ville vært religiøs rasisme å fordømme dette, i Ernas verden. (resett.no, 2018)

Andre er ikke overbevist, og irriterer seg over at Rasmussen snakker med to tunger her. Rasmussen sier at vi skal kjempe, men vi åpner grensene på vidt gap for fienden.

"...vi aldri må gi opp og gi etter for dem, sier Lars Løkke Rasmussen."

Enten taler Løkke Rasmussen mot bedre vitende eller så er dette en sjølmotsigelse.

Hva vil "vi" aldri gi opp? Åpne grenser for folk fra MENA-land?

..og gi etter for hvem? Etniske innbyggere?

Sånn fungerer det i hvert fall i Norge pr. idag...» (resett.no, 2018),

sier «Oliver». Det som et kjapt blick på kommentarfeltet på resett.no viser oss, er at Solbergs uttalelse oppfattes som utilstrekkelig, manipulerende og ufølsom. Norske myndigheter dekker over og vrir på fakta så godt de kan for at folk flest ikke skal finne ut hva som foregår.

Disse dagene er det et voldsomt kjøp på sosiale medier, og folk langt utover Eurabiadiskursen er opprørte og sjokkerte, særlig mange av dem som har sett videoen av drapet. Resett kjører en sak dagen etter pressekonferansene der de setter opp en oversikt over hva norske partiledere poster på sosiale medier. Under overskriften «Maren Ueland ble brutalt drept av islamister, norske partiledere er stille på facebook» viser resett.no at norske politikere er opptatt av jernbane, julestri og diverse i sin kommunikasjon på sosiale medier. (resett.no, 2018). I kommentarfeltet spør man seg hvorfor det ikke er noe rosetog i gatene etter denne forbrytelsen, slik som det var etter 22.juli. Hvor mange tusen mennesker med samme overbevisning som disse morderne bor i Europa i dag? Hvor lenge er det til dette kan skje på fjelltur i Norge?

Ellers ser vi helt sentrale representasjoner i Eurabiadiskursen komme til uttrykk i disse dagene. For det første, som «wotan» sier:

De FORFERDELIGE politikerne vi har insisterer på at religiøst motivert vold - og da snakker vi alltid om islam - er engangstilfeller. Når engangstilfellene gjentar seg hver måned blir det vanskelig å rykke ut og kommentere det, for man framstår ufrivillig som en dust som ikke tar poenget.

Og nettopp der står saken: Gjennom taushet viser de at de forstår hvor galt avsted dette bærer, men de våger ikke innrømme det. For da må de innrømme å være en del av problemet. Det passer ikke med sitt eget storslagne selvbilde.

Altså, disse drapene er ikke unntak, men typiske for islam, og man må være forblinda av den skandinaviske akademiske diskursen for ikke å innse at dette er islams sanne natur.

For det andre, som Perleugle sier:

Føler bare sterk avsky og forakt for disse rikspolitikere. Ynkkelige, egoistiske og feige mennesker uten empati for eget folk. Dobbeltmoraliske hyklere som lyver når det passer dem, det er ikke akkurat landets beste menn og kvinner som sitter på Stortinget, for å si det mildt.

Jeg klandrer norske politikere for drapet på den norske jenta fra Bryne. De har nå blod på hendene, siden det er en villet politikk at utdanningsinstitusjonene hjernevasker norsk ungdom til å tro at multikultur er den reneste Kardemomme By.

Altså, den skandinaviske akademiske diskursen svekker vår evne til å føre en effektiv kamp, og politikerne våre tar et bevisst valg, der de svikter sin egen befolkning for å heller mele sin egen kake.

4 ISLAMDEBATTEN SOM INTERKULTURELT FAGFELT

I hovedsak er mitt inntrykk etter å ha vært student på MIKA i noen år, at mesteparten av pensumlitteraturen og lærerkreftene kan plasseres trygt i den skandinaviske akademiske diskursen. Mye av grunnen til det er nok at et slikt studium i sin natur er konstruktivt og optimistisk, målet er økt kontakt mellom mennesker og kulturer, økt forståelse for migranters situasjon og økt kompetanse i profesjoner som jobber med migranter eller interkulturelle møter. Eurabia-diskursen deler jo ikke disse målene, og vil nok også delvis hevde at det er naivt og potensielt ødeleggende å arbeide for slike mål. Dersom islam er en så ødeleggende kraft som man tenker i Eurabiadiskursen, og muslimene er mer eller mindre skjebnebestemte til å ende opp med å delta i ødeleggelsen av de vestlige demokratiene, vil det jo være temmelig meningsløst å jobbe for integrasjon, tilpasning, konfliktdepping, dialog og kontakt.

Situasjonen virker i utgangspunktet låst, men begrepsapparatet i studiet av migrasjon og interkultur sitter likevel på noen nøkler som kan bringe Eurabia-diskursen i tale og skape kontakt og dialog mellom diskursene.

For det første: en forutsetning for å få i gang en reell diskusjon, er å la «islam» og «muslim» ligge et øyeblikk, og se på hva som utgjør en persons identitet. I både islam og Eurabiadiskursen overskygger «muslim» fort alle andre deler av en persons identitet, men skal vi komme videre må vi første greie å bli enige om at en persons identitet er kompleks og transnasjonal. Jeg understreker at målet her ikke er å «motbevise» eller «omvende» noen, men å etablere noe vi kan snakke om uten å hisse oss opp og hate hverandre.

4.1.1 HJEM

La oss derfor begynne med et begrep som betyr noe viktig for både Eurabia-diskursen og den skandinaviske akademiske diskursen (og for den del, for migranten!), nemlig begrepet «hjem».

Vi har alle et behov for et «hjem», både med tak og fire vegger som holder oss varme og tørre, og et sted eller et samfunn som gir oss en følelse av tilhørighet. For diasporaen består begrepet «hjem» av to – ofte motstridende – størrelser.

The first might focus on (material or symbolic) transnational ties [...] while the second might trace the desires and the (im)possibilities of making one self – in the different spaces diasporic subjects inhabit (Knott & McLoughlin, 2010)

Jo mindre hjemme en føler seg der en bor (space), jo mer knytter man tilhørighetsfølelsen til andre sider ved den transnasjonale identiteten. Hva som er «hjem» blir ikke avgjort av definerte, faktabaserte vurderinger, men er «fluid reconstructions set against the backdrop of the remembering subject's current positionings and conceptualizations of home.» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 24) En kan argumentere med, at jo større del av begrepet «hjem» som utgjøres av norske forhold, norske verdier, norske mennesker, norsk natur osv., jo mindre sannsynlig er det at et menneske – muslim eller ikke, og migrant eller ikke – vil se seg sjøl i et motsetningsforhold til «Norge». Med mindre man er fanatisk rasist, vil man neppe se sør-koreanske adoptivbarn som en trussel mot norsk identitet og verdisystem. Det er altså mulig å utvikle følelsen av «hjem». Vi vil neppe oppnå enighet mellom diskursene om hvorvidt en muslim kan la norske verdier trumfe islam i en normkonflikt, til det er representasjonen «en muslim er først og fremst lojal mot islam» en for sterk representasjon i Eurabiadiskursen. Ikke desto mindre: kanskje vi kan være enige, i alle diskursene, om at det er et gode for samfunnet om vi legger til rette for at de som ønsker det skal kunne legge til norske verdier og norsk levemåte i sin konseptualisering av «hjem»?

Og sjøl om jeg lovet å la begrepet «muslim ligge»: På samme måte som konseptet «hjem» ikke bare betyr én ting i en transnasjonal virkelighet, blir det tendensiøst og lite produktivt å definerer alle muslimer som *bare* «muslim». Nå nærmer vi oss nok smertegrensen for mange i Eurabiadiskursen, så la oss derfor forsøke å diskutere når islam er den viktigste faktoren i en personsidentitet, og når det ikke er det. Her må man vel både i den skandinaviske akademiske diskursen og Eurabiadiskursen være åpne for at det vel finnes gradforskjeller? Hvis vi dytter begge diskursene mot smertegrensen for å finne «common ground» kan vi kanskje si: I et makroperspektiv, der man studerer sivilisasjonsmøter over millennier, kan det være hensiktsmessig å se på «islam» som én kraft, men i studiet av mennesker og møtene mellom dem spiller det inn så mange andre faktorer.

Det hadde vært nydelig å høre en representant for den skandinaviske akademiske diskursen si høyt at: det finnes utvilsomt muslimer i Vest-Europa som setter islams lover over nasjonale lover, og som føler mye sterkere lojalitet til en imam fra hjemlandet enn verdinormene der han bor. Og det hadde vært tilsvarende deilig å høre en representant fra Eurabiadiskursen innrømme at det ikke **nødvendigvis og alltid** er sånn! Da nærmer vi oss et utgangspunkt der vi kan diskutere identitet og forutsetningene for å endre den konstruktivt og hensiktsmessig.

Dersom vi ønsker dialog med Eurabiadiskursen bør vi altså ta på alvor Eurabiadiskursens frykt for at den innvandra muslimen «sometimes privilege religious over national loyalties» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 39), men samtidig ta på alvor at det jo ikke er en **lov** at den komplekse transnasjonale identiteten nødvendigvis vil la religiøs tilhørighet trumfe alle andre hensyn. Et smil eller en felles interesse for fotball kan overvinne kulturelle skiller, fordi menneskene er komplekse og har komplekse identiteter. «More and more, we live in a world in wich people embrace multiple identities and turn to a variety of institutions around the globe to claim them.» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 39)

4.1.2 BORGER, NASJON OG DIASPORA

Et annet ord som kan være fruktbart å diskutere, er ordet «borger» eller «statsborger». (Dessverre sier vi ikke «medborgare» som på svensk, det er et vakkert ord!) Hva innebærer det egentlig å være borger av et land? I Eurabiadiskursen er man jo overbevist om at Norge har delt ut statsborgerskap til mennesker som på ingen måte «elsker dette landet» eller egentlig hører hjemme her, men som har søkt statsborgerskap for å sikre seg sosiale ytelser og familiegjennomføring. Hva *burde* ligge til grunn for et statsborgerskap, når er man «ekte» statsborger, da?

Hvis vi bruker begrepet «citizenship» som et utvida og breiere begrep enn bare å bety «(stats)borger», kan vi si vi har sett at man i Eurabiadiskursen er redd for at islam fungerer som «den egentlige tilhørigheten», ettersom «transnational migrants often live in a country in wich they don't claim citizenship and claim citizenship in a country in wich they do not live» (Vertovec, 2009, s. 88) Den samme skepsisen kommer til uttrykk i motstanden mot doble statsborgerskap, med en tradisjonell romantisk forståelse av nasjonen, hvordan kan man «elske» Norge hvis man fremdeles også «elsker» Syria. Statsborgerskap er ikke tema i denne oppgaven, men forståelsen av hvem som er «oss» og har tilhørighet til «vårt» er definitivt innenfor tema. «It has been suggested that dual citizenship/nationality represents one of `the

most fundamental questions about the relations between immigration and citizenship» (Vertovec, 2009), sier Vertovic og siterer Pickus; er ikke aksepten av at man kan ha to like sterke nasjonale tilhørigheter en slags prøvestein for aksepten av at den transnasjonale minoriteten kan ha en plass i den «gamle nasjonalstaten»?

Også i Eurabiadiskursen har man et ambivalent forhold til nasjonen, og denne ambivalensen så vi også tydelig hos norske høyreekstreme helt fra 1920-tallet. For, hvis Norge er så supert, og nordmenn så overlegne etisk, intelligensmessig, rasemessig eller ellers, hvorfor samler vi oss da aldri rundt de ideene som de høyre-ekstreme forfekter er best og lurest? Ser vi på uttalelser fra Eurabiadiskursens mest ekstreme grupperinger, er vi nordmenn naive, lettlorde og kunnskapsløse, politikerne våre er korrupte quislinger, og akademikerne våre er løgnere og venstre-ekstreme. Det er jo strengt tatt ikke en beskrivelse av en flott nasjon, eller? Det finnes altså også innenfor Eurabiadiskursen en dobbelhet i holdningen til nasjonen, og andre verdier som potensielt kan trumfe lojaliteten til nasjonen, dersom nasjonens verdier er skakkjørte nok.

For å oppnå reell dialog, må man innrømme at motstanderens perspektiv også kan sette lys på sider av virkeligheten som fortjener oppmerksomhet. Både diasporastudier og begrepet transnasjonalisme kan være en nøkkel til at begge diskursene kan «score poeng» og få med sitt verdigrunnlag i et konstruktivt felles utsiktspunkt.

Vertovic siterer Cohen og Safran og setter opp 9 punkter som «common features of a diaspora». I disse 9 punktene ligger gode argumenter for begge diskursene. I Eurabiadiskursen vil man nikke gjenkjennende til at islam har «7. A troubled relationship with host societies, suggesting a lack of acceptance at the least» (Vertovec, 2009, s. 133) og at egentlig integrasjon ikke kan finne sted så lenge muslimene først og fremst har «8. A sense of empathy and solidarity with co-ethnic members in other countries of settlement». (Vertovec, 2009, s. 133). (Det siste sitatet gjelder sjølsagt ikke etnisitet i vårt tilfelle, men religion.) I den skandinaviske akademiske diskursen er det innlysende at vi bør legge til rette for at punkt 9 virkeliggjøres, «The possibility of a distinctive creative, enriching life in host countries with tolerance for pluralism.» (Vertovec, 2009, s. 133)

4.1.3 DIALOG OG DIGITAL KOMMUNIKASJON

Jeg var tidligere inne på dette med menneskelig kontakt. For oss som prøver å leite etter gode nyheter i en tidvis sint og svart/hvit debatt, er dette med menneskelige møter en stadig kilde.

Et eksempel fra min egen bakgrunn er min fars lite politisk korrekte skepsis mot folk fra andre kulturer. Som gammel sjømann tilsa hans erfaringer (en sjømann besøker jo i hovedsak lugubre havneområder) at de fleste land var befolka av horer og skurker. Nå som han er dement, og ikke husker hvor lite akseptert rasisme er, får vi servert historier om «late negre», «tjuvaktige arabere», «egyptiske rompiser» og «slue kinesere». Ikke desto mindre elsker han pleieren fra Somalia, minnes arbeidsomheten til vietnameseren på jobben og kan ikke få skrytt nok av hvor høflig den syriske naboen er. Disse personlige møtene har makt til å rykke folk ut av diskursene.

Deeyah Khan viser oss hvor forbausende lite kontakt som skal til mellom «fiender» før hatet forsvinner. At en amerikansk white power-aktivist skal knytte vennskapsbånd med en innvandra muslim med begge beina planta midt i den skandinaviske akademiske diskursen virker lite sannsynlig, men i filmen «I møte med fienden» (Khan, 2017) ser vi hvor lite som skal til. Kontakt, samtaler og møter er helt essensielle. Når vi møter hverandre, finner vi ut at mennesket vi møter en noe mer enn «muslim» eller «FrP´er». Her ligger den eneste egentlige integrasjonen, for det er i de personlige møtene vi lærer «av hverandre» istedenfor «om den andre».

Dessverre kan det virke som om den nye kommunikasjonen på sosiale medier har motsatt effekt. Motsetningene skjerpes, og man velger ord som ødelegger dialog. Mye har vært skrevet – også i denne oppgaven – om kommentarfelt på resett.no og hatefulle utsagn i Eurabiadiskursen. Men hva oppnår MDG-politikeren Eivind Trædal egentlig når han skriver om Sylvi Listhaug at «Vi vet at hun er en skamløs løgner som forakter kunnskap og som ikke klarer å være politiker på noen annen måte enn å spre splid og fordommer»? (twitter, 2019) Hadde han sagt det til henne i et personlig møte? Det er fristende å forenkle her, og si at den menneskelige kontakten bryter ned motsetninger, og den digitale logaritmestyrte kontakten bygger dem opp. Ser du én youtubevideo om forkastelige muslimer, får du forslag om 10 nye. Dette er ei side ved kommunikasjonssamfunnet som vi først nå begynner å se resultatet av: «While many scholars have focused on the connectivity offered by cyberspace, far fewer have considered how cyberspace simultaneously fosters fragmentation» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 170) Som vi så i eksempelet Erna Solbergs pressekonferanser, det nytter lite med å prøve å bygge bro mellom grupper, dersom bare den ene gruppa bruker de medieplattformene du uttaler deg på. På begge sider i debatten om islam finner vi enkelt utsagn som rettferdiggjør sinne som reaksjon, som mistenkeliggjør motstanderens hensikter. Inntrykket

man sitter igjen med, dersom de sosiale mediene er kilden til å forstå motstanderen, er at «de andre» hater deg, og nekter å prøve å forstå hva du vil, og fornekte de gode hensiktene dine.

I denne teksten står det mye om islam-«debatten», og jeg påstår at den er ødelagt. Hvis vi – som forhåpentligvis skal ha tilegna oss *noe* interkulturell kompetanse - skal stille en diagnose, kan vi med en diskursanalyse slå fast at de to diskursene har så ulikt islambegrep at mange utsagn mister mening utenfor diskursen. En annen vinkling er at islamdebatten ikke er en «dialog», og at den ikke innebærer kommunikasjon utover diskursene. Michal Byram skriver om interkulturelle relasjoner og interkulturell kommunikasjon, og sjøl om teksten hans i hovedsak handler om kommunikasjon mellom migranter og representanter for mottakerland, illustrerer teksten hand godt hva som ikke er på plass i den norske islamdebatten. Byram setter opp et par eksempler på motiver, kunnskap og kompetanse (motives, knowledge and skills) som han meiner adresserer menneskelige behov i en kommunikasjonssituasjon, og som er særlig egna til å unngå usikkerhet og høye skuldre:

- motivation for a sense of a common shared world
- motivation for a sense of security as a human being
- knowledge of alternative interpretation
- ability to be mindful, above all being `cognitively aware´ of the process of communication rather than the intended outcome
- ability to tolerate ambiguity, to deal effectively with situations even when there is little objective information present and outcomes are difficult to predict
- ability to empathise, involving cognitive, affective and communication components (Byram, 1997, s. 16)

For all aggresjonen og usaklighetene i debatten til tross, det foregår jo faktisk dialog også, gode samtaler som gjennomfører Byrams forslag. Ansikt til ansikt modererer vi oss og lytter, og det FANTASTISKE prosjektet «hele Norge snakker» (nrk.no, 2019) har vist oss hvor kort tid det tar å utvikle forståelse og respekt for andre syn.

Disse menneskelige møtene går ut over «intergrering», når «participants seek particular elements from incoming or inherited cultures, endow these with meanings different from those they possessed in the original culture, and then creatively merge these to create totally new varieties that supersede the prior forms» (Knott & McLoughlin, 2010, s. 71) Ut av en slik kreoliseringsprosess kan vi utvikle nye løsninger, nye kunstformer, nye måter å leve sammen

på. Enten man - som Huntington - ser islam og Kina som nedarva fiender eller velger å tro at fredelig sameksistens er mulig, så må vi vel kunne være enige om at det er hensiktsmessig å lære av dem og om dem?

UTENFOR DISKURSENE OG VEIEN VIDERE

Noe av det som kjennetegner den politiske utviklinga de siste 4-5 åra, er at politiske grupperinger utenfor de vante diskursene får gjennomslag. En politikertype har for alvor etablert seg på den internasjonale scenen, en karismatisk mann som kan uttale seg i strid med både allment aksepterte fakta, skikk og bruk og nedarva og internaliserte moralkodekser, uten at det synes å diskvalifisere ham i tilhengernes øyne. Enten Rodrigo Duterte uttaler at han gladelig vil utrydde 3 millioner narkomane, slik som Hitler utrydda tre millioner jøder (bbc.com, 2016) eller Tayyip Erdogan påstår at Columbus så en moské da han kom til Cuba, fordi muslimer oppdaga Amerika i 1178 (bbc.com, 2014), verken absurd idioti eller oppfordringer til masse mord er fremmedelementer i bevegelsen rundt disse nye «sterke mennene». I vår mediehverdag er nok Donald Trump den synligste, men i tillegg til USA styres Russland, Kina, India, Brasil, Filipinene, og et knippe afrikanske land av menn som har gjort det til en metode å bruke virkemidler som i utgangspunktet var holdt for å være utenkelige, umoralske, forbryterske og grunnlovsstridige. Diskursanalysen hviler på en eller annen form for indre etterrettelighet og credo, men i møte med kreftene som har makta i mange av de mektigste statene på kloden opphører dette verktøyet å ha mening. Hvordan skal man gjøre en diskursanalyse når det ikke finnes bestandighet, og lederens siste dekret er ideologien? Hvordan kan man gjøre en retorisk analyse av en tale som er løgn, som taleren vet er løgn, som talerens tilhengere vet er løgn, men som likevel tiljubles og holdes for sant? Verktøykassa vi har brukt for å holde rede på hva makt haverne våre egentlig sier og gjør er i ferd med å bli om ikke ubrukelig, så i alle fall irrelevant. Hva skal vi med en faktasjekk når mobben buer over sannheten og jubler over løgnen?

Denne totale mangelen på etterrettelighet finner vi også i den norske islamdebatten, viljen til å lukke øynene for fakta vi ikke liker. Ønsket om å få motstanderen til å framstå i dårligst mulig lys har vært en del av debatten siden innvandringsdebatten tidlig på 90-tallet. Demokratiet er en styreform som – dersom vi ser historien under ett – knapt finnes. Bare som små øyer i et

hav av tyrannier, høvdingedømmer, monarkier og totalt anarki dukker stabile demokratier opp, og vi har vært heldige nok til å leve på én på en av disse øyene, i en av disse lommene der fakta betyr noe, etterrettelighet betyr noe og der samfunnets spilleregler ikke kan settes ut av spill bare fordi det føles riktig for herskeren å gjøre det. Et gammelt munnhell sier at makt korrupperer, og absolutt makt korrupperer absolutt (kilde), og det ser ut til at det ikke bare er eneveldige herskere som står i fare for å bli late, kunnskapsløse og følelsesstyrte, folket kan også bli sløvt og dumt. I et demokrati er det folket som må ta ansvar for å styre opplyst og fornuftig; uten fungerende fora for debatt er det ikke mulig å ta kloke og veloverveide beslutninger.

Så skal det sies, at det ikke nødvendigvis bare er en konsensusbasert velferdsstat eller «Folkhem» som kan gi stabilitet og velstand; bak oss i tid ligger andre politiske kamper mellom embetsmann og bonde eller kapitalist og proletar. Dette har *også* vært uforsonlige kamper mellom uforsonlige diskurser, og også i disse historiske periodene har vi sett voldsretorikk og fanatisme. Når den politiske striden ikke utarta i vold og splittelse i fasene vi har bak oss, har det mye med å gjøre at lederskikkelser våget å gå utenfor diskursen og møte sine fiender i avgjørende øyeblikk. Haakon VII var også kommunistenes konge, og revolusjonære sosialister satte seg ned og samarbeida med fabrikkere og høyrefolk. Vi greier ikke å slå ned veggene i ekkokamrene før vi kommer motparten i møte og leiter etter det vi har felles.

Er det mulig å finne felles verdier og felles mål i den skandinaviske akademiske diskursen og Eurabiadiskursen?

Disse «vestlige verdiene» som man i Eurabiadiskursen er redde for å miste i møtet med islam, er jo tenkemåter som også holdes høyt i den skandinaviske akademiske diskursen. Med forbehold om at enkelte marxister er uenige, og sjøl om ikke diskursene nødvendigvis forstår disse begrepene helt likt, kan vi vel sette opp følgende punkt som gyldige i begge diskursene, et slags «common ground» i den norske islamdebatten:

- demokrati
- likestilling mellom kjønn
- ytringsfrihet
- voldsbruk er et onde

Nå er det ikke vanskelig å se for seg en hissig debatt allerede, i Eurabiadiskursen vil mange hevde at den skandinaviske akademiske diskursen muliggjør vold, kvinneundertrykking osv., i den skandinaviske akademiske diskursen vil man hevde at islamskepsis fører til vold, men ikke desto mindre er dette verdier som diskursene sjøl i stor grad vil se som egne representasjoner.

Her ligger det en gylden mulighet til å bringe diskursene nærmere. Istedenfor å demonisere den moderate islamskepsisen, hvorfor ikke ta dem på ordet? Ytringsfrihet og demokrati innebærer jo religionsfrihet også, gjør det ikke det? Det er jo et bedre utgangspunkt å ta Sylvi Listhaug på ordet når vil «ta kampen for enkeltmennesket» enn å kalle Sylvi Listhaug nazist når hun vil servere svinekjøtt i norske fengsler.

Mye av sinnet i Eurabiadiskursen, og – uten at jeg har formelt belegg for å påstå dette – mye av rekrutteringa til Eurabiadiskursen oppstår i de situasjonene der den skandinaviske akademiske diskursens «committed multiculturalism» fungerer som skylapper for det som i opinionen oppleves som sjølsagte reaksjoner på uønska adferd. De «svenske tilstandene» i Rosengård er ingen tjent med, og det går en grense for hvor langt man skal gå for å nekte å innrømme at det kan finnes en sammenheng mellom kvinnesynet i en persons kulturelle bakgrunn og sjansen for at personen begår lovbrudd retta mot kvinner. Vi er helt avhengige av moderat, ikke-rasistisk årvåkenhet rundt problemer knytta til innvandring og islam.

I mitt siste eksempel på islamdebatt i denne oppgaven vil jeg kort vise fram en tweet fra Hanif Bani. Bani er svensk eksiliraner og politiker for Moderaterna. Han viser i tweeten til at 89% av gruppevoldtekter mot mindreårige begås av utlendinger, og reagerer på at den polsk-svenske kriminologiprofessoren Jerzy Sarnecki forklarer denne sammenhengen med sosiale forhold, rasisme i politiet og diskriminering i rettsvesenet (twitter, 2019)

I mine øyne er det en legitimt å stille kritiske spørsmål rundt Sarneckis konklusjon, og det er et tegn på en sunn debatt i et multikulturelt samfunn at to personer med ulik ikke-svensk bakgrunn kan være uenige om dette i offentligheten. Det er også legitimt å ønske å få bukt med massevoldtekter av mindreårige.

Reaksjonene på tweeten er imidlertid nedslående todelte. Ingen er egentlig interessert i å diskutere Sarneckis konklusjon og undersøke grunnlaget for konklusjonen. De som uttaler seg fra den skandinaviske akademiske diskursen mistenkeliggjør Bani's intensjoner, og antyder

temmelig klart at han ikke burde sagt dette høyt. Pedagogen og feministen Gunnel Ottersten illustrerer godt de «svenske tilstandene» når hun svarer:

«Jag har en fråga

Vad vil du åstadkomma? Brända hus räcker inte. Lasermannen o Mangs lyckades bara med få. Vill du se skjutningar som i USA? Som på Utöya? Inbördeskrig? Att hetsa upp hat med ord leder slutt till handlingar. Är det det du vill? [...]» (twitter, 2019)

Når samtalen ikke bare går i stå, men når lista over ting man *ikke må si høyt eller snakke om* blir for lang, tvinger det seg fram nye måter å tenke på, nye måter å danne mening på, det vil si nye *diskurser*. Diskurser og representasjonene i diskursene oppstår som reaksjoner på praksis. På samme måte som rosetog og toleranse kan oppstå som reaksjon på masse mord og rasisme, vil også ideologisk forblinda «multicultural commitment» og ei lang liste med tabuemner få sin reaksjon.

Dialog krever mot, og det krever vilje til å være åpen for å skifte, eller i alle fall justere, sitt syn. Utgangspunktet for en bedre dialog om islam bør være både de verdiene vi – og diskursene - faktisk har felles, og troen på at også den du er uenig med ønsker et samfunn som er godt å leve i. Og så er det jo slik, at sjøl om det finnes en og annen quisling der ute, finnes det gode mennesker som er helt uenige med oss. Det merker vi, hvis vi setter oss ned og snakker sammen, ansikt til ansikt, uten publikum.

Litteraturliste

- (pseudonym), e. (2015, Oktober 3). *The Economist*. Hentet fra A liberal Muslim and a non-believer in search of common ground:
<https://www.economist.com/erasmus/2015/10/03/a-liberal-muslim-and-a-non-believer-in-search-of-common-ground>
- Barlas, A. (2016). Om meningsmangfold i Koranen. I E. R. Linda Noor, *Islamsk humanisme*. Moment.
- bbc.com*. (2014, November 2014). Hentet fra Muslims found Americas before Columbus says Turkey's Erdogan: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30067490>
- bbc.com*. (2016, september 30). Hentet fra Philippines President Rodrigo Duterte in quotes: <https://www.bbc.com/news/world-asia-36251094>
- bbc.com*. (2017, juni 19). Hentet fra Finsbury Park attack: 'He was shouting, I want to kill all Muslims': <https://www.bbc.com/news/av/uk-england-london-40323698/finsbury-park-attack-he-was-shouting-i-want-to-kill-all-muslims>
- britannica.com*. (2019, Juli 10). Hentet fra The Persian Gulf War and its aftermath: <https://www.britannica.com/place/Saudi-Arabia/The-Persian-Gulf-War-and-its-aftermath>
- Brix, H. M. (2003). *I krigens hus - Islams kolonisering av Vesten*. Århus: Hovedland.
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters.
- Carrol, J. (2004, September 2). *The Nation*. Hentet fra The Bush Crusade: <https://www.thenation.com/article/bush-crusade/>
- Cooley, J. K. (2000). *Unholy Wars - Afghanistan, America and International Terrorism*. London: Pluto Press.
- dailymotion.com*. (2019, august 1). Hentet fra Saluth - Anders Behring Breivik (Song): <https://www.dailymotion.com/video/x2ffaq9>
- Døving, S. B. (2015). *Hva er rasisme*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2002). *Bak fiendebildet - Islam og verden etter 11. september*. Oslo: Cappelen. Forlaget Hovedland. (2019, Juli 21). Hentet fra Om Hovedland: http://hovedland.dk/om_hovedland.htm

- Goodreads*. (2019, august 1). Hentet fra Flashback by Dan Simmons:
<https://www.goodreads.com/book/show/9432902-flashback>
- Houellebecq, M. (2015). *Underkastelse*. Cappelen Damm.
- Huntington, S. P. (1998). *The Clash of the Civilizations and the Remaking of World Order*. Touchstone.
- Khan, D. (Regissør). (2017). *I møte med fienden* [Film].
- Kjeldsen, J. E. (2009). *Retorikk i vår tid - En innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Spartacus.
- Knott, K., & McLoughlin, S. (2010). *Diasporas - Concepts, Intersections, Identities*. London: Zed Books.
- Kuper, S. (2011, september 9). *ft.com (Financial Times)*. Hentet fra The end of Eurabia:
<https://www.ft.com/content/1c825298-d8f7-11e0-aff1-00144feabdc0>
- Listhaug, S. (2017, september 27). *Virksomme ord*. Hentet fra Innvandrings- og integreringsdebatten er ingen hvilken som helst debatt:
<http://virksommeord.no/tale/11966/>
- National interest*. (2019, juni 13). Hentet fra Is Now The Time To INvade Iran?:
<https://nationalinterest.org/blog/buzz/now-time-invade-iran-62457?page=0%2C2>
- Neumann, I. B. (2001). *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget.
- New Yorker*. (2003, mai 4). Hentet fra Selective Intelligence:
<https://www.newyorker.com/magazine/2003/05/12/selective-intelligence>
- Newsweek*. (2010, februar 25). Hentet fra A democratic Iraq is emerging:
<https://www.newsweek.com/democratic-iraq-emerging-75369>
- Noor, L. (2016). Islamsk humanisme. I E. R. Linda Noor, *Islamsk fundamentalisme*. Moment.
- nrk.no*. (2018, desember 20). Hentet fra <https://www.nrk.no/urix/erna-solberg-om-drapene-i-marokko-brutalt-og-meningslost-angrep-1.14349740>
- nrk.no*. (2019, mars 21). Hentet fra Hele Norge snakker - møt en du er uenig med:
https://www.nrk.no/presse/_hele-norge-snakker_-_mot-en-du-er-uenig-med-1.14483423
- Orange, R. (2012, April 2012). *The Guardian*. Hentet fra 'Answer hatred with love': how Norway tried to cope with the horror of Anders Breivik :
<https://www.theguardian.com/world/2012/apr/15/anders-breivik-norway-cope-horror>

- Penev, A. D. (2009). The Influence of the Neoconservative Movement on U.S. Foreign Policy. *Connections - Volume 8 nr 2*, 91-99.
- regjeringen.dk*. (2018, desember 20). Hentet fra Pressemøde fra Statsministeriet om Marokko-drab: <https://www.regeringen.dk/nyheder/live-pressemoeede-fra-statsministeriet/>
- resett.no*. (2018, desember 18). Hentet fra Drapene i marokko: Moren minnes en friluftsglad datter: <https://resett.no/2018/12/18/drapene-i-marokko-moren-minnes-friluftsglad-datter/>
- resett.no*. (2018, desember 20). Hentet fra Danmarks statsminister: - Barbarisk: <https://resett.no/2018/12/20/danmarks-statsminister-barbarisk/>
- resett.no*. (2018, desember 21). Hentet fra Maren Ueland ble brutal drept av islamister, norske partiledere er stille på facebook: <https://resett.no/2018/12/21/maren-ueland-ble-bruttalt-drept-av-islamister-norske-partiledere-er-stille-pa-facebook/>
- Ricks, T. E. (2006). *FIASCO - The American Military Adventure in Iraq*. London: Penguin Books.
- Shah, F. A. (2016). Islamsk humanisme. I E. R. Linda Noor, *Islamsk humanisme*. Moment.
- Simmons, D. (2011). *Flashback*. Little, Brown and Company.
- Storhaug, H. (2015). *Islam - Den 11. landeplage*. Kolofon Forlag.
- Stram Kurs*. (2019, august 1). Hentet fra Stram Kurs: <https://stramkurs.dk>
- The Guardian*. (2017, juli 31). Hentet fra Tony Blair prosecution over Iraq war blocked by judges: <https://www.theguardian.com/politics/2017/jul/31/tony-blair-prosecution-over-iraq-war-blocked-by-judges>
- The White House - President George W Bush*. (2019, Juli 9). Hentet fra BACKGROUNDER: THE PRESIDENT'S QUOTES ON ISLAM: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/ramadan/islam.html>
- Turner, B. S. (2011). *Religion and modern society - Citizenship, Secularisation and the State*. Cambrigde: Cambrigde University Press.
- twitter*. (2019, august 7). Hentet fra Ketil Solvik Olsens twitter-feed: <https://twitter.com/eivindraedal/status/1158089474951340032/photo/1>
- twitter*. (2019, august 8). Hentet fra Hanif Bali's twitterprofil: <https://twitter.com/hanifbali/status/1159410137775431681>
- twitter*. (2019, august 8). Hentet fra Gunnel Otterstens twitter-feed: <https://twitter.com/GOttersten/status/1159488411872452610>
- Vertovec, S. (2009). *Transnationalism*. New York: Routlegde.

vg.no. (2018, desember 23). Hentet fra Erna Solberg om Marokko-drapsvideoen: – Ikke last ned eller spre den: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/yvBBye/erna-solberg-om-marokko-drapsvideoen-ikke-last-ned-eller-spre-den>

Wikipedia. (2019, Juli 10). Hentet fra Wolfowitz Doctrine: https://en.wikipedia.org/wiki/Wolfowitz_Doctrine

Wikipedia. (2019, juli 21). Hentet fra I krigens hus - Islams kolonisering av Vesten: https://da.wikipedia.org/wiki/I_krigens_hus

youtube. (2013, 12 28). Hentet fra This Crusade Is Gonna Take A While: <https://www.youtube.com/watch?v=7TRVcnX8Vsw>

Youtube. (2018, desember 20). Hentet fra Dagbladets Youtube-kanal, "Solberg: - Et meningsløst angrep som vi møter med avsky": <https://www.youtube.com/watch?v=Zeu7X8GUgLA>

Zimbardo, P. (2007). *The Lucifer Effect - How good people turn evil*. 2007: Random House.